

SKRYTÉ HODNOTY V KULTUŘE ŠKOLY

SEMINÁŘ ZE DNE 20. 4. 2010

OTEVŘENÉ KÓDOVÁNÍ – DOPOLEDNÍ BLOK – PŘEDNÁŠKY + DISKUZE

OBSAH

1	Vlastní úvod a závěr z podkladů	3
2	Otevřené kódování	5
2.1	POJETÍ JEDINEC A NÁBOŽENSTVÍ.....	6
2.1.1	Kategorie: Rozvoj identity (JEDINCE).....	6
2.1.2	Kategorie: Zvládnutí diverzity (JEDINCEM)	8
2.2	POJETÍ SPOLEČNOST A NÁBOŽENSTVÍ.....	10
2.2.1	Kategorie: Náboženství ve společnosti.....	10
2.3	POJETÍ ŠKOLA A NÁBOŽENSTVÍ	13
2.3.1	Kategorie: Náboženská pluralita ve škole	13
2.3.2	Kategorie: Škola jako sociální systém.....	17
3	VYSVĚTLIVKY.....	21
4	KÓDOVANÝ TEXT	22

1 Vlastní úvod a závěr z podkladů

Po pozorném přečtení přednášek a diskuze jsem dospěla k následujícím závěrům:

⇒ Při vyhodnocení je důležité vymezit jasně jednotlivé pojmy.

Zejména náboženství – co myslíme pojmem náboženství? Je to znalost žáků jednotlivých druhů náboženských a filozofických směrů?

Je to dost rozdílné, od chápání, jak mě osobně z textu přednášek někdy jasně, často skrytě vyplývá, že je to spíše uvědomění si a poznání životních postojů, názorů a hlavně víry jedinců, kteří jsou subjekty vyučovacího procesu. Nejde jen o žáky, ale i o vyučující. Jde o pluralitu životních názorů.

Ptát se, zda směřujeme k této cestě: „Škola by měla seznámit s různými náboženstvími bez ohledu na jejich Pravdu, tedy bez hodnocení. Žák má získat dojem, že všechna mají svůj význam v kultuře, přispívají k vzájemnému pochopení, rozvoji tolerance, demokracie. Je to jakási nadhodnota (Jak učil Marx!), zajímavá, užitečná pro společnost, pokud neobtěžuje a neřádá změnu chování, přístupu k životu, pokud neodporuje pravidlům EU. Toto by škola mohla zvládnout jako informaci na úrovni informací o ostatních předmětech, ale je to poněkud daleko od víry a skutečného prožití.

⇒ Je třeba ale si uvědomit, že se tady prosazuje požadavek menšiny (věřící lidé jsou menšinou) proti zájmům státu (EU), který se s náboženstvím rozešel... Jak a proč ho prosazovat...?

EU, stát a náboženství

Je zde základní problém – stát, EU oficiálně nevěří, odluka od Církve i církví je žádoucí. Spoléhá se na Chartu lidských práv – ty jsou ovšem dalšími zákony zpřesňovány. Takže např. lidský život je sice od početí chráněn, otázkou ale je, kdy se zákonodárci rozhodnou, že to početí nastalo – do té doby totiž není chráněn.

Člověk má právo měnit svůj pobyt – ale když se to nehodí, tak se vydá zákon. Žádná náboženská společnost nemá právo na exkluzivitu – tudíž i její nauka je relativní. Náboženská svoboda je trpěna – ovšem nesmí zasahovat do práv jednotlivce či státu (např. pracovní doba v neděli, nošení náboženských symbolů).

Jedinec a náboženství

A co na to věřící jedinec? Má to brát vážně? Že by neměl vlastně přesvědčovat o Pravdě? Že náboženství jsou jen otázkou jakéhosi vyšinití mysli, s “pravdivou” vědou nemají nic společného? Škola maximálně poučí žáky o tom, že náboženství existuje v různých formách a že záleží na nich, kam se přikloní. Nic víc asi nemůže a vzhledem k postoji většiny učitelů asi ani nechce. To je důsledek odklonu většinové společnosti od víry a nechť se s tím tato společnost vypořádá. Vždyť je svobodná ve svých rozhodnutích.

„Tragédie české tradice je, že stále klademe velký důraz na náboženství jako na ideologii, už menší důraz na náboženství jako světový názor a úplně nejmenší důraz na náboženství jako na osobní duchovní kulturu. A právě náboženství, kde by bylo mladým lidem ukazováno, že to je vlastně duševní hygiena – tak jak se umývají, čistí zuby, tak by si měli čistit svou duši. To málo zdůrazňujeme.“

V celém výše uvedeném se náboženství nerozlišuje. „Jenže ono každé učí něco jiného a pouze jedno je zjevené Bohem – tedy s absolutním nárokem na věřícího.“ Pokud se toto nepřijme, pak lze jakékoliv náboženství brát *spíš jako osobní hygienu*, prováděnou, když se to hodí. Vždyť věda přece duši nenašla, tak proč ji čistit? A k postoji vůči ostatním lidem nakonec nemusím vůbec věřit – stačí humanistické ideje bratrství, rovnosti, svobody. A ať si nikdo nedělá iluze, že nějakým vyhodnocováním, vylepšováním osnov se něco zásadně změní (např. pokles kriminality na Maltě – to by si žádalo hlubší zkoumání proč). To by musel nastat obrat celé společnosti v jeho chápání Boha. A to asi nehrozí...

Škola a náboženství

Co tedy má škola vyučovat – pokud vůbec stát jako financující uzná, že žák by se o náboženských naukách měl něco dovědět? Že jsou všechna náboženství k něčemu dobrá? Že je jedno v co věřit? Že jsou dobrá k tomu, aby se lidé navzájem tolerovali?

Žák a náboženství

Konkrétní žák pochopí, že mezi jeho vírou a tzv. vědeckým názorem je jakýsi rozdíl, že tedy náboženství učí něco jiného, než “pravdivá věda”. Dostanu se do konfliktu, pokud bere svou víru vážně – a třeba později si ji prohloubí rozšířením svých znalostí, nebo se na víru časem vykašle. Nebo je nevěřící a zmínky o náboženství sice slyší, ale jdou mimo něj. Někdy se možná něco stane a i on se stane věřící. Žák může volně rozhodovat, dokonce ho může i veřejně vyslovit – má zaručenu náboženskou svobodu. V podobné situaci je rodič.

Učitel a náboženství

Učitel to má v demokratickém státě daleko horší. Jako věřící nemůže preferovat svou víru, musí zachovat pluralitní postoj. O náboženstvích může vykládat jako o různých systémech nauky, ale bez jejich hodnocení. Tedy se musí přetvařovat, tím ztrácí u žáků na věrohodnosti (zvláště když je třeba viděn na bohoslužbě).

2 Otevřené kódování

V diskuzích a přednáškách se objevila tři hlavní pojetí k hlavnímu tématu, která byla využita pro rozdělení kódování. Jedná se o přístup k tématu z hlediska JEDNOTLIVCE, SPOLEČNOSTI A ŠKOLY. Je nutné si uvědomit, že všechny tři pohledy spolu velmi úzce souvisí a prolínají se. Přesto se však jeví jako velmi přínosné oddělit je pro kódování z hlediska vymezení pojmu a konkrétních informací. Hlavním tématem přednášek a diskuze byly postoje a názory k náboženství.

V otevřeném kódování se z hlediska časového omezení uvádí a objevují pouze hlavní kategorie a k nim příslušné citace. Rozbor a popis na základě vlastností a jejich rozsahu se stane tématem další práce na tomto tématu. Vzhledem k tomu, že autor otevřeného kódování jeví známky zaujatosti a neobjektivního přístupu viz úvod a závěr..., bude vhodnější pokud interpretaci zjištěných skutečností daného tématu vytvoří nezávislý odborník.

2.1 POJETÍ JEDINEC A NÁBOŽENSTVÍ

2.1.1 Kategorie: Rozvoj identity (JEDINCE)

1. Kategorie: Rozvoj identity	
Vlastnost	Dimenzionální rozsah
DUCHOVNÍ ROZMĚR	ROZHODUJÍCÍ
UZNÁNÍ	VELKÉ
SVOBODA	VYSOKÁ
INTIMITA (SOUKROMÍ)	VELKÁ
ZRANĚNÍ	ČÁSTÉ

DUCHOVNÍ ROZMĚR

"Já považuji náboženství za běžnou složku života, ani ne tak jako přesvědčení víry, ale spíše co se týče hodnot a spoustu věci, které se nás týkají, ať chceme nebo ne." (Jed/X6/1)

"Je to otázka, lidé se musí zabývat otázkou: „Kdo jsem?“" (Jed/1PR/1)

" Vždyť osvícený rozumný člověk se musí nejdříve nějak konfrontovat s náboženstvím už kvůli němu samotnému." (Jed/1PR/2)

UZNÁNÍ

"Pokud je člověk vnímán ve své odlišnosti a je uznáván, je ctěn, pak to též bude dělat vůči druhým. Tím získá škola také na průraznosti, na síle. Tedy škola získá schopnost stát se dobrou humánní školou." (Jed/2PR/1)

SVOBODA

"Kde nikdy nesmí být přikazováno shora a nikdy mu nesmí být bráněno státem, tedy náboženská svoboda musí být státem zaručena." (Jed/1PR/3)

"A je zapotřebí, aby člověk měl také právo, aby se od náboženství distancoval. Náboženství, ale není pouze soukromou věcí v tom smyslu, že jako náboženství může vystupovat také veřejně, že je dána náboženská svoboda jako právo člověka na veřejné provozování náboženství a že náboženství může mít také vliv jako pohled na svět a výklad světa jak na jednotlivce tak na celou společnost a politiku." (Jed/1PR/4)

INTIMITA

"Samozřejmě, že náboženství je také soukromou věcí, v tom smyslu, že je to něco hluboce osobního." (Jed/1PR/5)

ZRANĚNÍ

"Z obavy, že by mladí lidé mohli být diskriminováni se někdy snaží učitelé a učitelky vyhnout se tématu náboženské rozdílnosti." (Jed/1PR/6)

"A to se týká také náboženských hodnot, se kterými mají školy největší problémy. To je velmi zraňující pro lidi, kteří jsou nábožensky orientovaní." (Jed/2PR/2)

2.1.2 Kategorie: Zvládnutí diverzity (JEDINCEM)

2. Kategorie: Zvládnutí diverzity	
Vlastnost	Dimenzionální rozsah
PŘIJETÍ ROZDÍLŮ	DŮLEŽITÉ
RESPEKT	VÝZNAMNÝ
PŘEDSUDEČNOST	ČASTÁ
KRITÉRIUM ROZLIŠOVÁNÍ	NÍZKÉ

PŘIJETÍ ROZDÍLŮ

"Toto setkání s růzností s odlišností vyžaduje čas a trpělivost a nesnese žádné zkratkovité idealizování nebo změnu perspektivy." (Jed/1PR/7)

"Při tom rozdíly není možné vyhladit, není to dobré, aby byly vyhlazeny, ale naopak je třeba se k nim nějak postavit. Jsou vlastně znakem jedinečnosti každého člověka." (Jed/1PR/8)

"Proto ale, aby mohl zvažovat význam svého života, musí brát vážně názor toho druhého a proto tahle iniciativa." (Jed/Much/1)

"Kritické setkávání posiluje schopnost, která umožňuje nahlížet také hlouběji do svého systému smyslu a umožňuje také zkoumat existenční nezničitelnost, kterou poskytuje." (Jed/1PR/9)

RESPEKT

"Interkulturním a mezi náboženským setkáváním jsem také k něčemu vyzýván, a sice k tomu abych se sám nově definoval a abych sám v sobě našel úctu, abych se lépe poznal a abych také sám sebe lépe respektoval jako osoba, která má svoji důstojnost, která je rozdílná a odlišná od těch druhých." (Jed/1PR/10)

PŘEDSUDEČNOST

"Sami novináři, žurnalisté, kteří tu anketu vypsalí, byli zaskočení předsudečností středoškolských studentů v ČR vůči náboženství." (Jed/Much/2)

"Myslím si, že problém má hlubší rozměr, že mladí lidé „s vaničkou vylili i dítě“, že náboženství má v sobě ohromný pozitivní potenciál, který skutečně může pomoci i nevěřícímu člověku proto, aby zvažoval význam svého života." (Jed/Much/3)

"Zpracovala jsem obsahovou analýzu na to téma, z té analýzy mi vyšlo, že studenti opakovali jakoby školení v marxismu-leninismu." (Jed/Much/4)

KRITÉRIUM ROZLIŠOVÁNÍ

"Když to převedeme do duchovní nebo psychosociální oblasti, tak neznáme kritéria rozlišování." (Jed/Man/1)

"Dříve než jsi udělá nějaký úsudek, a sice ten vzhled do náboženství by neměl být pouze povrchní znalost faktů." (Jed/1PR/11)

"Zjišťuji, že ani současní vysokoškoláci nemají kritéria rozlišování." (Jed/Man/2)

2.2 POJETÍ SPOLEČNOST A NÁBOŽENSTVÍ

2.2.1 Kategorie: Náboženství ve společnosti

3. Kategorie: Náboženství ve společnosti	
Vlastnost	Dimenzionální rozsah
ROZMANITOST	VYSOKÁ
TRADICE	DŮLEŽITÁ
RESPEKT A UZNÁNÍ	ROZHODUJÍCÍ
PLURALISMUS	VYSOKÝ
KONFLIKT	MOŽNÝ
FUNDAMENTALISMUS	VÝZNAMNÝ
JISTOTA	MALÁ

ROZMANITOST

"Rozdílnost je základem, který umožňuje myšlení, protože to co je stejné, co je normální netvoří žádné otázky." (Spo/1PR/12)

"Různost rozhodně není nějakým rušivým aspektem dané normality a daných konvencí, ale ono jeto spíše tak, že být jiným, být různým je normální." (Spo/1PR/13)

"Humánní kvalita společnosti a potažmo také humánní kvalita školy se ukazuje v tom, jak dokáže zacházet s rozmanitostí." (Spo/1PR/14)

"Dneska píšeme společné dějiny Evropy a poprvé v historii vidíme také rozmanitost jako sílu Evropy." (Spo/1PR/18)

TRADICE

"Diskriminace a vyhánění těch, kteří byly jiní se táhne jako červená niť celými evropskými dějinami." (Spo/1PR/15)

"Dějiny Evropy dokumentují jak těžké to vždycky v Evropě bylo, aby lidé mohli žít beze strachu z toho že jsou různí." (Spo/1PR/16)

" Je to paradox, společné dějiny a kultura, které spojují Evropu jsou zároveň také základem pro evropskou rozmanitost." (Spo/1PR/17)

RESPEKT A UZNÁNÍ

"A odpovídající právní a politická pravidla jsou také kritériem kvality evropské demokracie." (Spo/1PR/19)

"V článku 2 stojí: unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv včetně práv příslušníků menšin." (Spo/1PR/20)

"A v článku tři je potom tato věta: Bojuje proti sociálnímu vyloučení, a diskriminaci, respektuje svou bohatou kulturní a jazykovou rozmanitost, dbá na zachování a rozvoj kulturního dědictví." (Spo/1PR/21)

"Ale už to právní uznání umožňuje rozhovor z očí do očí, tedy na stejné úrovni." (Spo/1PR/22)

"Je chápání, tolerance a respekt vůči všem náboženským skupinám." (Spo/1PR/23)

"Především se zdůrazňuje význam náboženství a jeho respekt vůči náboženství ve společnosti." (Spo/1PR/24)

PLURALISMUS

"Pluralismus se považuje za hodnotu a rozdílnost za obohacení. EU charakterizuje pocit příslušnosti, ke společné kultuře, která ji spojuje." (Spo/1PR/25)

"Příslušnost má být určitým zapojením, má umožnit, aby se jednotlivé státy zapojily." (Spo/1PR/26)

KONFLIKT

"Právě náboženská odlišnost vždycky bývala podnětem k tomu, aby byli lidé vyháněni, aby se uskutečňovali pohromy, války a aby byli lidé likvidováni." (Spo/1PR/27)

"S pluralitou jsou také spojeny konflikty." (Spo/1PR/28)

"Viděno ze společenského hlediska, ale nejde primárně o to, abychom se vyhnuli konfliktům, ale abychom dokázali přiměřeně s konflikty zacházet." (Spo/1PR/29)

"V náboženském smyslu, v náboženské oblasti je evropským principem pro toto uskutečněním oddělení církve, odluka církve od státu, tedy žádná církev a žádné náboženství si nemůže dělat nároky na státní mocenské prostředky pro prokázání nebo k prosazení svého nároku na pravdu." (Spo/1PR/30)

FUNDAMENTALISMUS

"Kdo přemýšlí o Evropě, ten se musí vyrovnat s problémem fundamentalismu. To není ani evropský ani islámský problém, pouze, a bylo by velkým omylem toho kdo by se domníval, že náboženství může ztotožňovat s fundamentalismem." (Spo/1PR/31)

"Tomáš Halík z pražské univerzity poukázal na trend fundamentalismu tím že, říká, že fundamentalismus vzniká vždycky tam, kde dochází k nějaké době nejistoty a silných změn" (Spo/1PR/32)

"Démonizováni jsou kromě těch kdo myslí jinak, také všichni kdo jsou označeni za heretiky nebo liberály." (Spo/1PR/33)

"Jestliže tedy lidé pociťují ztrátu ztrátu jistoty (certitude) a bezpečí (securitas) s tím, že to slovo securitas se používá v různých souvislostech, pak může docházet k tomuto nebezpečnému vývoji." (Spo/1PR/34)

JISTOTA

"Cožpak nejsou všechny existenciální a rozhodující aspekty života, jako jsou vztahy, smysl, víra nějakým způsobem spojeny s jistotou a ne se securitas." (Spo/1PR/35)

"... tragedie české tradice je, že stále klademe velký důraz na náboženství jako na ideologii, už menší důraz na náboženství jako světový názor a úplně nejmenší důraz na náboženství jako na osobní duchovní kulturu." (Spo/Much/5)

2.3 POJETÍ ŠKOLA A NÁBOŽENSTVÍ

2.3.1 Kategorie: Náboženská pluralita ve škole

3. Kategorie: Náboženská pluralita ve škole	
Vlastnost	Dimenzionální rozsah
RESPEKT a UZNÁNÍ ODLIŠNOSTI	NUTNÝ
PŘÍNOS	VÝZNAMNÝ
INTEGRACE	DŮLEŽITÁ
ZAČLENĚNÍ DO VÝUKY	NUTNÉ
POCHOPENÍ	DŮLEŽITÉ
RIZIKA ODMÍTÁNÍ RŮZNOSTI	VYSOKÉ
OHROŽENÍ	MOŽNÉ
PRÁVO NA NÁBOŽENSKÉ VZDĚLÁNÍ	NÍZKÉ
ROZVOJ SOCIÁLNÍ PERSPEKTIVY	DŮLEŽITÝ

RESPEKT A UZNÁNÍ ODLIŠNOSTI

"Aniž by člověk sám sebe musel nějak znejistit nebo aby se musel cítit nejistý." (Škl/1PR/36)

"Dítě se musí cítit ve škole být respektováno a mít určité uznání pouze tehdy, jestliže na škole má respekt i to, co je pro to dítě důležité." (Škl/1PR/37)

"A škola, která zraňuje, zraňuje také lidskou důstojnost." (Škl/2PR/3)

"Ale učitelé nesmí zapomínat na tu svoji odlišnost, různorodost a musí si být vědomi toho, že to je právě to cenné, co na učitelích je." (Škl/2PR/4)

"Tedy dostat se k tomu, abychom vzájemně zacházeli jeden s druhým s úctou, s respektem, abychom ocenili toho druhého." (Škl/1HO/1)

PŘÍNOS

"Náboženství také přináší pohled na lidi, kteří jsou nějak slabí nebo znevýhodnění." (Škl/1PR/38)

"Cit pro možnost náboženského založení druhého člověka dostaneme teprve tehdy, jestliže se naučíme principiálně brát úvahu to, že i když sami odmítáme třeba náboženství pak respektujeme platnost náboženských životních postojů." (Škl/1PR/39)

"Vždyť jsou to právě lidé, kteří se nějakým způsobem podílejí na škole, kteří si kladou své otázky, kteří si také kladou otázky ohledně náboženství a po svém smyslu." (Škl/1PR/40)

INTEGRACE

"Výuka konfesního náboženství probíhá ve dvanácti různých formách." (Škl/1PR/41)

"Různé náboženské akce nebo slavnosti často bývají předmětem rodiny nebo společnosti, v níž dítě žije, zůstává však otázkou, jak to respektovat ve škole." (Škl/1PR/42)

"A jsou to také různé události ve škole, utváření školského života, školní kultura, slavnosti, oslavy, kdy se může náboženství projevit." (Škl/1PR/43)

"Takže ta klíčová otázka nezní tak jestli je náboženství ve škole přítomné nebo jestli by mělo být přítomné." (Škl/1PR/44)

ZAČLENĚNÍ DO VÝUKY

"Jak mám ale přesvědčit žáky, kolegy učitele, rodiče, aby respektovali různorodost náboženské koexistence, když to není obsahem žádné učebnice, jak mám navázat na multikulturní složku?" (Škl/X6/2)

"Na prvním stupni jsem se nesešla se žádným materiálem, který by byl pro děti přijatelný." (Škl/X6/3)

"Nezoufejme, rámcové vzdělávací programy v rámci multikulturní výchovy na dvou místech zmiňují jako obsah pod pojmem etnicita také náboženské minority." (Škl/Much/6)

"Myslím si, že problém mnoha škol je v tom, že oni neví, jak se toho ujmout. Jak to zkrátka udělat, vždyť nemají žádný model, žádný must." (Škl/Much/7)

"Já bych spíše byl proto, co bych nazval pohostinností tzn. že by jedna náboženská skupina pozvala druhou, aby se zúčastnila jejich slavností jako host." (Škl/1PR/45)

POCHOPENÍ

"Ale právě proto, aby škola umožnil nalézat identitu svých členů, a také kvůli vzájemnému chápání, by bylo na místě a škola je vlastně k tomu zavázána, je povinna, aby dala prostor náboženské a světonázorové různosti." (Škl/1PR/46)

"Neredukuje se spíše rozmanitost ve společnosti a tudíž také ve škole, tedy ta odlišnost těch druhých, většinou pouze na otázku na otázku pária nebo parvenu, tedy ten bezvýznamný, ten který stojí stranou a ten, který je ctěn. Tak každopádně formulovala tuto myšlenku Hannah Arendt." (Škl/1PR/47)

RIZIKA ODMÍTÁNÍ RŮZNOSTI

"A škola, která se tím nezabývá, nepřipravuje vlastně půdu pro fundamentalismus?" (Škl/1PR/48)

"„Jak dokážeme zvládat situaci vzdělání, při tom abychom zvládali také rozdílnost případně odlišnost." (Škl/1PR/49)

"Samozřejmě, za tímto projektem stojí myšlenka vytvořit hodnotou školu, tedy školu, která je hodna života." (Škl/1PR/50)

OHROŽENÍ

"V kultuře a rozvoji školy. Dobrá škola se pozná podle toho do jaké míry dokáže zacházet s náboženskou pluralitou." (Škl/1PR/51)

"A jiní zase v integraci náboženských rozdílů vidí ve škole něco jako ohrožení pokoje a mír školy." (Škl/1PR/52)

"A difference se považuje za něco co ruší normalitu školy." (Škl/1PR/53)

"Mnozí lidé spatřují principy osvětlení tedy svoboda, rovnost, solidarita zvláště v oblasti školy v nebezpečí, které vytváří náboženství. Proto chtějí tedy to náboženství udržet v soukromí." (Škl/1PR/54)

"Tím vzniká představa o škole, která by měla být prostá jakéhokoli náboženství, tedy škola osvobozena od náboženského pohledu." (Škl/1PR/55)

"Ilustrují se nám zde děti, kteří jsou věřící utiskovanou menšinou a ze své rodičovské praxe mám zkušenost, že se objevil učitel, věřící, skrytým způsobem manipulativní vůči dětem; když mi přišla dcera s tím, že učitel je divný, člověk se najednou ocitl jakoby na druhé straně." (Škl/Mur/1)

"Vy jste ty věřící, vy jste divné." (Škl/Gu/1)

PRÁVO NA NÁBOŽENSKÉ VZDĚLÁNÍ

"Náboženské vzdělání jako předávání míry je právem každého jednotlivce a je to právo rodičů, ale každé vzdělání a výchova podle všeobecné charty lidských práv článek 26." (Škl/1PR/56)

"Přitom se náboženské vzdělávání a výchova považuje za součást interkulturního učení a politického vzdělávání." (Škl/1PR/57)

"Náboženská diverze je úkolem celé školy a škola musí být vedena tak, aby byl vzbuzován vůči ní respekt." (Škl/1PR/58)

"Je zapotřebí se také ptát na osnovy škol do jaké míry zohledňují interkulturní výchovu z hlediska náboženství." (Škl/1PR/59)

ROZVOJ SOCIÁLNÍ PERSPEKTIVY

"Domnívám se, že právě náplň, obsah toho, s čím se žáci ve škole seznámí je nejdůležitější, protože stále přetrvává nesmírné množství narůstajících informací." (Škl/Man/3)

"S těmi informacemi, jak ukazují výzkumy VISA – zejména v Německu, jak na to reagovali, neumějí žáci pracovat." (Škl/Man/4)

"... rozvíjet to, čemu se říká sociální perspektiva, čili schopnost uvažovat o důsledcích svého jednání pro druhé." (Škl/Sme/1)

2.3.2 Kategorie: Škola jako sociální systém

3. Kategorie: Škola jako sociální systém	
Vlastnost	Dimenzionální rozsah
SPOLUPRÁCE	VELKÁ
DEFINOVÁNÍ CÍLŮ	ROZHODUJÍCÍ
PARTICIPACE	VYSOKÁ
KOMUNIKACE	ROZHODUJÍCÍ
OTEVŘENÝ KONFLIKT	NUTNÝ
ZMĚNA POSTOJŮ	VÝZNAMNÁ
EVALUACE	NUTNÁ

SPOLUPRÁCE

"Samozřejmě, že ke všem těmto slovům by se dalo říci mnoho, ale je velmi důležité si uvědomit, kdo jsou ti, kteří se na škole podílejí." (Škl/2PR/5)

"Když nám jde o trvalý, dlouhodobý rozvoj školy, tak musíme mezi ty, kteří se na škole podílejí, zahrnout také další osoby, nejen tedy učitele, ale také žáky a žákyně, rodiče, a také okolí školy, prostředí, ve kterém škola je." (Škl/2PR/6)

"Myslím si, že mám určitou zkušenost v tomto úhlu jako dobrou, že i z pozice rodiče nejlépe přes rodičovské sdružení při škole, pokud získáte více lidí nebo občanského sdružení při škole se některé věci mohou měnit." (Škl/Gu/2)

"Myslím si, že je to velká ostuda, když se žáci ve školách vnímají jako nedůležitý prvek výchovně-vzdělávacího procesu." (Škl/Voj/1)

"My jsme měli podobný výzkum, jak učitelé vnímají žáka nebo co by chtěl, aby žák splňoval a vyděsilo nás, že má mít pomůcky a má být čistý." (Škl/Much/8)

DEFINOVÁNÍ CÍLŮ

"Takže je velmi důležité si uvědomit, kde vlastně jsme, kde se nacházíme, kde stojíme. Ale také je třeba se ptát, co zásadně chceme, jaká je naše vize, jaká je naše představa." (Škl/2PR/7)

"Jestliže máme na konkrétní škole konkrétní také představu, jako jsou naše vize, jak si představujeme naši školu jako lepší školu, tak také lépe stanovíme své cíle, protože tyto cíle jsou nějak orientovány." (Škl/2PR/8)

PARTICIPACE

"A také je zapotřebí, aby ten postoj učitelů a učitelek byl poněkud jiný, než dříve tzn. že se na té škole mají podílet, že mají cítit, že ten jejich podíl je významný." (Škl/2PR/9)

"Rozvoj školy jako úsilí těch, kteří se na škole podílejí." (Škl/2PR/10)

KOMUNIKACE

"O této otázce je třeba, diskutovat, debatovat, komunikovat, slyšet názory jiných, protože ty představy jednotlivců ve škole se mohou velmi lišit." (Škl/2PR/11)

"Právě proto je komunikace alfa a omegou každého rozvoje školy." (Škl/2PR/12)

"Ale obtížnou otázkou zůstává, jak uskutečnit dobrou komunikaci, jak můžu dobře komunikovat." (Škl/2PR/13)

"Takže to musí zřejmě vypadat úplně jinak, než u nás dříve probíhaly konference: ředitel školy vždycky přišel s tím, jaké jsou s pokyny shora a učitelé a učitelky se dívali na hodinky a čekali, kdy už bude konec." (Škl/2PR/14)

"Jestliže ale se chtějí učitelky a učitelé mezi sebou domluvit, jaké mají představy o škole, jaké cíle chtějí naplňovat, pak to rozhodně potřebuje daleko víc prostoru a také víc času pro tuto komunikaci." (Škl/2PR/15)

OTEVŘENÝ KONFLIKT

"A vždycky je třeba se ptát: chceme ty konflikty jen zakrývat, nějak zamlžit, vytěsnit anebo se jim chceme opravdu vážně věnovat." (Škl/1PR/60)

"Školy jsou zvyklé vytěsňovat, potírat nebo nevšímat si rozdílů v hodnotách, které na jejich školách se mohou vyskytovat anebo to řeší tak, že je personalizují, že je to spojené s konkrétními osobami." (Škl/2PR/16)

"A musí mít samozřejmě také velkou citlivost, musí mít vnímavost, musí umět naslouchat potřebám lidí, kteří jsou v tom konfliktu zapojeni." (Škl/1PR/61)

ZMĚNA POSTOJŮ

"Ale pro učitele a učitelky to samozřejmě znamená také velkou změnu smýšlení, je to také změna úhlu pohledu na školu." (Škl/2PR/17)

"Protože ti učitelé musí změnit svůj názor, nemohou si představovat, že jsem tady já a můj obor, předmět, který učím, a moje třída, ale musí změnit pohled na postoj na já – moje škola, naše škola." (Škl/2PR/18)

"Tedy rozvoj školy není pouze rozvoj vyučování, protože rozvoj vyučování vždycky taky předpokládá vývoj u učitelů, to znamená, že je třeba je na to připravit a oni musí být také ochotni vytvářet nové koncepty učení, přijmout tyto změny." (Škl/2PR/19)

EVALUACE

"Ale ono je někdy třeba se někdy zastavit a říct si, k čemu to má sloužit, co to má znamenat, jaký je ten hlavní cíl." (Škl/2PR/20)

"A je třeba se zamyslet se nad tím, to co teď děláme, je to dobré pro ten náš cíl, pro cíl naší školy? A tomu se říká evaluace, vyhodnocení. že evaluace je v současné době alespoň u nás nový rituál." (Škl/2PR/21)

"Ale to je velmi dobré z hlediska motivace, protože ti, kteří se na té škole podílejí, mají daleko větší motivaci, když vidí, že to jsou jejich postřehy, jejich názory a jejich představy, co se má zlepšit, ta motivace je daleko větší než kdyby jim to někdo určil." (Škl/2PR/22)

..

Tři důležité termíny, abychom to dokázali správně zařadit: školní reforma, rozvoj škol a edukační řízení jsem nekódovala. Zdá se mi, že by bylo vhodnější právě na edukaci využít nějakou jinou metodu.

3 VYSVĚTLIVKY

(Jed/1PR/3)

Jed – Název tématu, kam je citace zařazena

Témata:

Jedince – Jed

Společnost – Spo

Škola - Skl

1PR – jméno citované osoby

3 – pořadové číslo citace

Osoba	kód
1 přednášející	1PR
2 přednášející Thomas Krobath	2PR
1 host – kolegyně Suzane	1HO
Gulová	Gu
Muchová	Much
Muroňová	Mur
prof. Maňák	Man
prof. Smékal	Sme
Vojtová	Voj
Zdenka Marková, Lenzová	Mar
xy	X1
xy	X2
xy	X3
xy	X4
xy	X5
xy	X6

4 KÓDOVANÝ TEXT

Děkuji Vám za pozvání k tomuto setkání, jsem velice rád, že naše iniciativa nalezla také zde odezvu, mým úkolem je přiblížit vám tyto myšlenky a iniciativu z evropského pohledu. Myšlenkový postup, kterého se budu držet je zde znázorněn v bodech, které vidíte před sebou. Evropa jako kontinent diverzity (různorodosti). Jaké výzvy z toho vyplývají, co znamená v této souvislosti náboženství, evropský projekt a potom několik poznámek k iniciativě „Škola, člověk, hodnoty.“ A nyní k Evropě.

Jak zachází Evropa s diverzitou? Dějiny Evropy dokumentují jak těžké to vždycky v Evropě bylo, aby lidé mohli žít beze strachu z toho že jsou různí. Diskriminace a vyhánění těch, kteří byli jiní se táhne jako červená niť celými evropskými dějinami. Právě náboženská odlišnost vždycky bývala podnětem k tomu, aby byli lidé vyháněni, aby se uskutečňovali pohromy, války a aby byli lidé likvidováni. Ať už zde myslíme třeba na husitské války, třicetiletou válku, brutální protireformaci nebo třeba holocaust. Je to paradox, společné dějiny a kultura, které spojují Evropu jsou zároveň také základem pro evropskou rozmanitost. Dneska píšeme společné dějiny Evropy a poprvé v historii vidíme také rozmanitost jako sílu Evropy. Víím, že Lisabonská smlouva je velmi diskutována a že je sporná, ale některé body v ní mne zaujaly. V článku 2 stojí: unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům, ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou, rovností žen a mužů. A v článku tři je potom tato veta: Bojuje proti sociálnímu vyloučení, a diskriminaci, respektuje svou bohatou kulturní a jazykovou rozmanitost, dbá na zachování a rozvoj kulturního dědictví. Narozdíl od evropských dějin vylučování exkluze, má nyní EU inkluzivní, spojující perspektivu. Jestliže si zvolila jako své motto: „jednota v roznořnosti“. EU je tedy unii rozmanitosti. Pluralismus se považuje za hodnotu a rozdílnost za obohacení. EU charakterizuje pocit příslušnosti, ke společné kultuře, která ji spojuje. Příslušnost má být určitým zapojením, má umožnit, aby se jednotlivé státy zapojily. Tedy to se může uskutečnit pouze inkluřivně nikoli exkluzivně. Kdo by hovořil o Evropě exkluzivně, tedy z toho hlediska vylučování, pak by popíral např. židovské dějiny Evropy a bylo by za hodno se ptát v jaké souvislosti je potírání židovských dějin z fyzickým vylučováním židů a s jejich likvidací. Ve své výzkumné správě evropská identita a kulturní pluralismus poukazuje nadace Herberta Quandta společně s univerzitou v Birmingham na potenciál nezbytného chápání, porozumění, které je v kulturách obsaženo, které pocházejí z monoteistických světových náboženství.

To aby si někdo dělal nároky na dominanci je dnes právem zpochybňováno, už to není možné, rovněž není možná marginalizace náboženské tradice Evropy. Není to ani legitimní a není to nosné pro budoucnost. Je pochopitelné, že Václav Havel si dokáže představit dům Evropy pouze tehdy, jestliže jeho architektura zůstane otevřena pro transcendenci. Humánní kvalita společnosti a potažmo také humánní kvalita školy se ukazuje v tom, jak dokáže zacházet s rozmanitostí. A odpovídající právní a politická pravidla jsou také kritériem kvality evropské demokracie. S pluralitou jsou také spojeny konflikty. Viděno ze společenského hlediska, ale nejde primárně o to, abychom se vyhnuli konfliktům, ale abychom dokázali přiměřeně s konflikty zacházet. V náboženském smyslu, v náboženské oblasti je evropským principem pro toto uskutečněním oddělení církve, odluka církve od státu, tedy žádná církev a žádné náboženství si nemůže dělat nároky na statní mocenské prostředky pro prokázání nebo k prosazení svého nároku na pravdu. Kdo přemýřlí o Evropě, ten se musí vyrovnat s problémem fundamentalismu. To není ani evropský ani islámský problém, pouze, a bylo by velkým omylem toho kdo by se domníval, že náboženství může ztotožňovat s fundamentalismem. Tomáš Halák z pražské univerzity poukázal na trend fundamentalismu tím že, říká, že fundamentalismus vzniká vždycky tam, kde dochází k nějaké době nejistoty a silných změn. Je to určitý projev touhy po bezpečí po jistotě. A demonizují se všichni, kdo myřlí jinak. Demonizování jsou kromě těch kdo myřlí jinak, také všichni kdo jsou označeni za heretiky nebo liberály. Jestliže tedy lidé pociťují ztrátu ztrátu jistoty (certitude) a bezpečí (securitas) s tím, že to slovo securitas se používá v různých souvislostech, pak může docházet k tomuto nebezpečnému vývoji. Avšak nikdy nelze bezpečí, jistotu nahradit slovem jistota (certitude). To rozhodně nelze vytvořit. Tuto spojitost nelze vytvořit, jistotu nemůžeme vytvořit. Cožpak nejsou všechny existenciální a rozhodující aspekty života, jako jsou vztahy, smysl, víra nějakým způsobem spojeny s jistotou a ne se securitas.

A škola, která se tím nezabývá, nepřipravuje vlastně půdu pro fundamentalismus? Druhý bod výzvy. V situaci různosti, diverzity a plurality vyvstávají dvě výzvy, kterým se musí postavit nejen mladí lidé. Je to otázka, lidé se musí zabývat otázkou: „Kdo jsem?“ Lidé se také musí zabývat otázkou, jak se vyrovnám, jak zvládnu diverzitu. Jde tedy o to, abychom dokázali v situaci plurality rozvíjet identitu a zvládat diverzitu. Vzdělávací zařízení nyní stojí před těmito výzvami: „Jak dokážeme zvládat situaci vzdělání, při tom abychom zvládali také rozdílnost případně odlišnost. Jaký přínos zde může vykonat práce s rozvíjením identity mladých lidí. A jakým přínosem může být zacházení s růzností?“ Rozhodující pro odpověď na tyto výzvy, je chápání rozmanitosti a rozdílnosti. V oblasti biologie je rozmanitost považována za bohatství a zdroj. Období monokultur se posuzuje velmi kriticky. Také vědy zabývající se kulturou a duchovní vědy sdílejí tento pohled, který se uplatňuje i v politice. Z hlediska společnosti a z politického hlediska, tedy musí rozmanitost (různost) vzbuzovat respekt. Respekt, uznání ale není vázán pouze na veřejnost. Vidíme např. v Rakousku, že dochází ke sporu uvedených dvou tabulí u měst. Státní uznání 14 církví a náboženských společností v Rakousku, je myřlím velmi dobrou, i když jistě ne dostačující základnou pro společenské uznání těchto organizací, a také pro uznání ve škole. Ale už to právní uznání umožňuje rozhovor z očí do očí, tedy na stejné úrovni. Umožňuje to setkávání a je předpokladem pro respektující rozhovor, pro dialog. Různost rozhodně není nějakým rušivým aspektem dané normality a daných konvencí, ale ono jeto spíše tak, že být jiným, být různým je normální. Rozdílnost je základem, který umožňuje myřlení, protože to co je stejné, co je normální netvoří žádné otázky. Při tom rozdíly není možné vyhladit, není to dobré, aby byly vyhlazeny, ale naopak je třeba se k nim nějak postavit. Jsou vlastně znakem jedinečnosti každého člověka. Pro jeho různost a odlišnost je právě dobré, aby se tento člověk účastnil projektu „Humanita“. Toto setkání s růzností s odlišností vyžaduje čas a trpělivost a nesnese žádné zkratkovité idealizování nebo změnu perspektivy. Difference také umožňuje kritické požadavky. Kritické setkávání posiluje schopnost, která umožňuje nahlížet také hlouběji do svého systému smyslu a umožňuje také zkoumat existenční neznititelnost, kterou poskytuje. Interkulturním a mezi náboženským setkáváním jsem také k něčemu vyzýván, a sice k tomu abych se sám nově definoval a abych sám v sobě našel úctu, abych se lépe poznal a abych také sám sebe lépe respektoval jako osoba, která má svoji důstojnost, která je rozdílná a odlišná od těch druhých. Která s nimi může právě proto vést dialog. Zvláštní škola mívá tendenci k tomu, že se snaží náboženskou odlišnost, rozmanitost privatizovat. Dělá z ní

soukromou věc, že ji vytěšňuje či vytlačuje. A diference se považuje za něco co ruší normalitu školy. Ale právě proto, aby škola umožnil nalézat identitu svých členů, a také kvůli vzájemnému chápání, by bylo na místě a škola je vlastně k tomu zavázána, je povinná, aby dala prostor náboženské a světonázorové různosti. Neredukuje se spíše rozmanitost ve společnosti a tudíž také ve škole, tedy ta odlišnost těch druhých, většinou pouze na otázku na otázku pária nebo parvenu, tedy ten který stojí stranou a ten, který je ctěn. Tak každopádně formulovala tuto myšlenku Hannah Arendt. V tradičním dilema jestli ti, kteří jsou jiní mohou být ztotožňováni s těmi, kteří nejsou nízký a s těmi, kteří jsou na výši. Z obavy, že by mladí lidé mohli být diskriminováni se někdy snaží učitelé a učitelky vyhnout se tématu náboženské rozdílnosti. A jiní zase v integraci náboženských rozdílů vidí ve škole něco jako ohrožení pokoje a mír školy. V obou případech je zde atmosféra asimilace ve smyslu náboženství zbavena svých hodnot. Náboženské tradice posilují, ale skutečně znehodnocující sekularismus. Jaká je k tomu alternativa? Praktickou otázkou zde je pedagogika rozmanitosti. Jak může pedagogické jednání odpovídat otázkám pohlaví, kultury, náboženství a individuální rozmanitosti lidí a pak další otázka. Jak může při tom pedagogika uskutečňovat demokratický princip rovnoprávnosti. Nazí lidé spatřují principy osvícení tedy svoboda, rovnost, solidarita zvláště v oblasti školy v nebezpečí, které vytváří náboženství. Proto chtějí tedy to náboženství udržet v soukromí. Tím vzniká představa o škole, která by měla být prostá jakéhokoli náboženství, tedy škola osvobozena od náboženského pohledu. Třetí bod: A co náboženství? Je náboženství soukromou věcí? Samozřejmě, že náboženství je také soukromou věcí, v tom smyslu, že je to něco hluboce osobního. Dokonce něco intimního. Kde nikdy nesmí být přikazováno shora a nikdy mu nesmí být bráněno státem, tedy náboženská svoboda musí být státem zaručena. A je zapotřebí, aby člověk měl také právo, aby se od náboženství distancoval. Náboženství, ale není pouze soukromou věcí v tom smyslu, že jako náboženství může vystupovat také veřejně, že je dána náboženská svoboda jako právo člověka na veřejné provozování náboženství a že náboženství může mít také vliv jako pohled na svět a výklad světa jak u jednotlivce tak na celou společnost a politiku. Já jsem tady uvedl několik důvodů, které ukazují proč je toto opodstatněné tento vliv a důvody a nebudu o nich blíže hovořit. Podle všech prognóz a dle veškerých očekávání zůstává náboženství veřejným tématem a také otázkou vzdělávání a výchovy. Náboženství patří k člověku a patří také ke všem, kteří se nějakým způsobem podílejí na škole, kteří jsou jejími účastníky. Vždyť jsou to právě lidé, kteří se nějakým způsobem podílejí na škole, kteří si kladou své otázky, kteří si také kladou otázky ohledně náboženství a po svém smyslu. A jsou to také různé události ve škole, utváření školského života, školní kultura, slavnosti, oslavy, kdy se může náboženství projevit. Tyto slavnosti někdy mívají také náboženský charakter. Už ve způsobu jak tam spolu lidé navzájem hovoří a jak spolu navzájem zacházejí, už poukazuje na jejich postoj k náboženství. Má také souvislost s neformálními aspekty školního života. S implicitními hodnotami a s kulturou vedení. Doprovází také události ve škole a jejím okolí. Takže ta klíčová otázka nezná tak jestli je náboženství ve škole přítomné nebo jestli by mělo být přítomné. Otázka zní: „Jak vnímá škola náboženskou pluralitu?“ Třída poskytuje obraz jako v zrcadle jakou máme multikulturní společnost. Zde se děti a lidé mohou učit hodnotám jakými je tolerance, respekt, uznání a lidská důstojnost. Jak je to bráno vážně se ukazuje na tom, jak se zachází s individuálními zvláštnostmi, kulturními rozdíly a náboženskými menšinami. Pokud jde o to, aby se ve škole vytvořil životní prostor, který by byl lidsky důstojný, aby se realizovala humánní škola pak může být náboženství velkým přínosem. Náboženství také přináší pohled na lidi, kteří jsou nějak slabí nebo znevýhodnění. Zprůhlednit stopy náboženství vždy v respektu vůči druhým lidem, vůči rituálům na níž se lidé podílejí. Je už prvním krokem k realizaci rozvoje školy, který by byl citlivý pro náboženství. Jde vždycky také rovněž o to, aby zde byly základem hodnoty a normativní postoje tematizovány tak, aby se staly základem procesu rozvoje škol. Cit pro možnost náboženského založení druhého člověka dostaneme teprve tehdy, jestliže se naučíme principiálně brát úvahu to, že i když sami odmítáme třeba náboženství pak respektujeme platnost náboženských životních postojů. Vždyť osvícený rozumný člověk se musí nejdříve nějak konfrontovat s náboženstvím už kvůli němu samotnému. Dříve než jsi udělal nějaký úsudek, a sice ten vzhled do náboženství by neměl být pouze povrchní znalost faktů. Čtvrtý bod: „Evropský projekt.“ K výzvě, aby byla rozvíjena identita a zvládnána rozdílnost, má náboženství zvláštní význam. Podle Berta Roebbena je silou toto: „Jako evropské společenské osudu je třeba naučit se zacházet dialogicky s náboženskou rozdílností.“ Náboženské vzdělání jako předávání míry je právem každého jednotlivce a je to právo rodičů, ale každé vzdělání a výchova podle všeobecné charty lidských práv článek 26. Je chápání, tolerance a respekt vůči všem náboženským skupinám. Tím je povinován stát a každá veřejná škola. Do jaké míry se stálá konfrontace nebo zacházení s náboženstvím v oblasti školy v Evropě otázkou budoucnosti se ukazuje na tom, že poprvé v evropských dějinách bylo možné se veřejně zabývat různými sekulárními, nadnárodními případně internacionálními organizacemi Evropy. Tyto nadnárodní a mezinárodní organizace se zabývaly otázkami náboženství a náboženského vzdělávání a výchovy ve veřejných školách. Přitom se náboženské vzdělávání a výchova považuje za součást interkulturního učení a politického vzdělávání. Význam tohoto dialogu je stále větší. Především organizace pro bezpečí a spolupráci v Evropě se tímto tématem zabývá. Rozhodující podíl získala tato organizace po roce 1989, když v Evropě došlo k převratným změnám. Schwálila lidská práva na setkání v Toledu. A tehdy určila nebo konstatovala, že kvalitativně cenné, hodnotné vzdělávání, které rozšiřuje horizont člověka není možné ze školy vyloučit. Náboženství a světonázory by měly být chápány v její komplexnosti a tudíž by měly být také pojímány interdisciplinárně. Přejdeme k Radě Evropy, v roce 2007 byla zveřejněna kniha, jako instrukce pro školy „Náboženská diverzita, různost a interkulturní vzdělávání.“ Podle této knihy mají vzdělávací zařízení podporovat lidská práva a vytvářet respekt. Především se zdůrazňuje význam náboženství a jeho respekt vůči náboženství ve společnosti. Co se týče života ve škole a školní kultury tak tam se zdůrazňuje. Náboženská diverze je úkolem celé školy a škola musí být vedena tak, aby byl vzbuzován vůči ní respekt. Já jsem si vybral několik otázek z této bílé knihy, které se týkají náboženství a vzdělávání. Když se nyní budeme ptát: „Jaké jsou základní hodnoty školy?“ Pak se musíme také ptát jestli je náboženská diverze reflektována v interkulturním vzdělávání školy. Je zapotřebí se také ptát na osnovy škol do jaké míry zohledňují interkulturní výchovu z hlediska náboženství. Jestliže hovoříme o náboženské dimenzi ve školách, pak o tom nemluvíme z hlediska konfese (vyznání), ale hovoříme o tom z hlediska evropského pohledu na kulturu školy. A teď několik slov k projektu „Škola, člověk, hodnoty.“ Samozřejmě, že tímto projektem stojí myšlenka vytvořit hodnotou školu, tedy školu, která je hodna života. To co tomu předcházelo, nebo všechny souvislosti o těch bych teď nechtěl dlouze mluvit. Jednotlivé body by bylo dobré přečíst si česky, máte je před sebou. Já je nemám tak si je prosím přečtete z té tabule. Já to nedokážu přečíst □. Iniciativa „Škola, člověk, hodnoty“ uschopňuje ke vnímání náboženských dimenzí. V kultuře a rozvoji školy. Dobrá škola se pozná podle toho do jaké míry dokáže zacházet s náboženskou pluralitou. Naším cílem je demokratická škola a příspěvek nebo přínos humánnímu vzdělávání.

Perspektivy rozvoje školy:

Jak zacházíme ve škole s rozmanitostí a diverzitou?

Jak získají mladí lidé vědomí vlastní hodnoty před každým hodnocením?

Přejdeme na druhou folii. Tím základním cílem tohoto projektu každého projektu, který má za úkol rozvoj dobré školy jsou humánní cíle, je to tedy dobrá humánní škola, lidská škola. Dobrá škola vždycky respektuje toho druhého vytváří uznání vůči druhým. Důležité by bylo toto chápat jako celoživotní doprovázení ve vzdělání. Která podporuje lidi k tomu, aby si kladli otázky. Aniž by člověk sám sebe musel nějak znejistit nebo aby se musel cítit nejistý. A aby to také vytvářelo schopnosti dobře vyrovnávat se s rozdílností a růzností druhých. A považovat náboženství také ještě za něco jiného než za vlastní vyznání nebo vlastní pohled na něj. Možná že ještě během dnešních diskuzí bude možné představit můj projekt nebo můj sen o tom jak by měl vypadat škola o jaké škole sním. A teď Vám řeknu jen „Děkuji.“

Vážené dámy a pánové, vážení studující, vážení profesori,

jmenuji se Thomas Krobath a nejdříve Vám ukážu tento snímek prezentace, abyste věděli, odkud přicházím. Vidíte značku vlevo nahoře, nápis – Církevní pedagogická vysoká škola, Vídeň, Krems. To je vysoká pedagogická škola, která připravuje vzdělání učitelů ve všech oborech. A je to škola ekumenická, to znamená, že zde studují jak katolíci, tak evangelíci, ortodoxní, tak starokatolíci. Zřizovatelem jsou jednotlivé církve, které byly vyjmenovány. A vlevo dole vidíte nápis Středisko pro rozvoj škol. To je taková malá jednotka na této vysoké škole a připravujeme tam programy pro rozvoj škol. Moje kolegyně Susanne Hueber, která je zde se mnou, také pracuje v tomto středisku. Dříve než vám řeknu několik slov k vlastnímu programu vyhodnocování škol, tak bych chtěl mluvit obecně o škole, tak jak ji chápeme u nás. Nevím, jestli je chápána tady stejně.

Ještě jsem na něco zapomněl. To důležité na co jsem zapomněl je, že naše Středisko pro rozvoj škol je také partnerem v projektu iniciativy Škola-člověk-hodnoty. Tedy ten projekt, který působí v Rakousku Škola-člověk-hodnoty, má své místo na dvou vysokých školách v Rakousku, tedy jednak na Vídeňské univerzitě a na Vysoké církevní pedagogické škole. Startovní výstřel (tedy téměř, obrazně řečeno), zazněl před dvěma roky na společném setkání. Setkání mělo název „Náboženská dimenze v kultuře a rozvoji školy“. Mezitím příspěvky, které tam zazněly, byly vydány v knize, ve sborníku. Je tam 33 příspěvků ze setkání týkajících se náboženské dimenze v kultuře a rozvoji školy. V návaznosti na toto velké jednání, setkání, pořádáme ještě menší přednáškové akce, které se vždy ale týkají toho základního tématu, které bylo zde projednáváno.

A nyní si řekneme něco o rozvoji škol. Co všechno nás napadne, když se řekne rozvoj školy? Tento termín je velmi široký. Na tomto snímku prezentace můžete vidět některé náměty, co všechno může spadat do tohoto tématu rozvoj školy: zvýšení kvality, zlepšení atmosféry, klimatu školy, reformy školy apod. A teď tři důležité termíny, abychom to dokázali správně zařadit: školní reforma, rozvoj škol a edukační řízení. Školní reforma to je takové téma, které se diskutuje vlastně už celé dvacáté století, kdy měli lidé na paměti (v obzoru vnímání) snahu zlepšit školní vzdělávání. Ve dvacátých letech dvacátého století bylo v Německu velké hnutí pro reformu škol, a pak opět v sedmdesátých letech dvacátého století, opět velké diskuse o systému školství. V těch sedmdesátých letech se přišlo na to, že je nesmírně těžké snažit se změnit celý komplex škol a školství. Velmi obtížné je takovýto velký komplex se snažit změnit směrem shora dolů. Protože to, co se vymyslí někde nahoře, ať už je to ministerstvo nebo školský úřad, potom v té konkrétní škole vypadá úplně jinak. Takže byla snaha změnit perspektivu. Takže se řeklo: podívejme se nejdříve na jednotlivou konkrétní školu – jaká ta škola je a co chce. A z toho vznikl ten termín, pojem „rozvoj školy“. Samozřejmě, že si nemůže každá škola dělat úplně, co chce. Rámcové podmínky pro školy se změnilly pouze málo. Ale přece jen byla snaha dát jednotlivým školám více svobody. A to už je dílčí, (částečná) autonomie školy. Ale bohužel žádné peníze. V 90. letech se jak v Rakousku, tak v Německu rozvinula velká aktivita iniciativ jednotlivých škol, iniciativy ve školách. Jaký základní profil má škola? Jaké těžiště? Jaký hlavní směr pohledu je v této škole a čím se ta škola odlišuje od jiných institucí? Učitelé a učitelky začali vytvářet nové projekty, začali vytvářet týmy, bylo to týmové učení. Ale na začátku našeho tisíciletí začaly být takové úvahy školské politiky: jestliže na jednotlivých školách jsou tyto iniciativy a jestliže jich je tak mnoho, tak je třeba dát si pozor, jestli je to ještě v rámci jednoho školského systému. Jak tedy ukořitovat, jak je možné řídit takovéto velké rozpětí jednotlivých snah ve školách, školských úřadech. Takže školské úřady začaly hledat nový způsob komunikace se školami, protože není možné si myslet, že stisknutím tlačítka nahoře všechno bude dole fungovat. A všechny tyto snahy o řízení, nové koncepty a hledání nové komunikace bylo zahrnuto pod pojmem „education governments“ (myslím).

A nyní rozvoj školy. Jsou různé definice rozvoje školy. Ale v praxi to je tak, že všechno co se ve škole děje, co se tam vymyslí, všechno co vede k její inovaci, se nazývá rozvoj školy. Ale abychom pochopili, co všechno vlastně pod tento souborný pojem patří, tak je třeba se zamyslet nad tím, co se týká celé školy. Tedy motor rozvoje škol je jednotlivá konkrétní škola. Ti, kdo mají největší podíl na rozvoji školy, a kteří se v tom nejvíce angažují, to jsou samozřejmě učitelé a učitelky. Ale pro učitele a učitelky to samozřejmě znamená také velkou změnu smýšlení, je to také změna úhlu pohledu na školu. Protože ti učitelé musí změnit svůj názor, nemohou si představovat, že jsem tady já a můj obor, předmět, který učím, a moje třída, ale musí změnit pohled na postoj na já – moje škola, naše škola. Ale já a moje škola nebo já – naše škola vede samozřejmě také k postoji my a naše škola, to znamená, že musím hledat také cestu a komunikaci ke svým kolegům, spolupráci s kolegy. Ať už jsou iniciativy na škole jakékoliv, ať už jsou snahy a vymyšlení velmi různorodé, vždycky zůstává v centru pozornosti základní otázka, a tou otázkou je: Jaká je dobrá škola? Co to je dobrá škola? A vůbec nám nejde o nějakou teorii, abychom vytvořili teorii dobré školy. Vždycky jde o to, co je dobré konkrétně pro moji školu, pro naši školu, co je zde na místě, aby se změnilo, jaké jsou zde možnosti, tam, na tom místě, kde žijeme, kde máme naši školu. Ta otázka zní velmi jednoduše. Ale odpovědět na ni není snadné. Protože já sám ji nedokážu zodpovědět. Velmi rád k tomu používáme obraz, podobnosti, abychom znázornili, jak velmi složitý, komplexní je to problém. Existuje starý hinduistický příběh, který je 2 500 let starý. Možná, že toto podobnosti, tento příběh znáte, protože se používá ve

všech možných pedagogických podobenstvích. Byla jednou jedna malá vesnice, a k té se blížili sloni. Ale obyvatelé vesnice neznali slony. Obyvatelé vesnice, vesničané, jenom slyšeli, že se blíží něco hrozného, něco velkého, neznámého. Takže vyslali stařešiny obce, aby vyzvěděli, co se to k nim blíží. A tito mudrci, stařešinyové, byli slepí. A po chvíli se vrátili tito mudrci zpátky do vesnice a vyprávěli shromáždění obce. Jeden mudrc vyprávěl: Já jsem cítil něco velkého, pružného, něco jako velké lano, velmi tlusté lano, takže ta zvířata co se k nám blíží, se podobají velkým lanům. A druhý říkal: Já jsem cítil něco, co jsem pociťoval jako veliký list, takže ta zvířata, která se blíží, jsou jako veliké listy. A tak to pochopitelně pokračovalo dále u všech částí těla slonů. Tak také rozvoj školy s tím souvisí.

Otázka: Co je to dobrá škola? O této otázce je třeba, diskutovat, debatovat, komunikovat, slyšet názory jiných, protože ty představy jednotlivců ve škole se mohou velmi lišit. Pluralita, diverzita, rozmanitost, různost ta není vnášena do školy až v poslední době, ta je tady stále, a když se chceme pokoušet o změnu školy a o její dobrý rozvoj, tak s tím musíme počítat. Právě proto je komunikace alfou a omegou každého rozvoje školy. Ale obtížnou otázkou zůstává, jak uskutečnit dobrou komunikaci, jak můžu dobře komunikovat. Jak nám umožní nové formy komunikace vytvořit důvěru na škole a také určitou závažnost té komunikace. Takže to musí zřejmě vypadat úplně jinak, než u nás dříve probíhaly konference: ředitel školy vždycky přišel s tím, jaké jsou s pokyny shora a učitelé a učitelky se dívali na hodinky a čekali, kdy už bude konec. Jestliže ale se chtějí učitelky a učitelé mezi sebou domluvit, jaké mají představy o škole, jaké cíle chtějí naplňovat, pak to rozhodně potřebuje daleko víc prostoru a také víc času pro tuto komunikaci. A také je zapotřebí, aby ten postoj učitelů a učitelek byl poněkud jiný, než dříve tzn. že se na té škole mají podílet, že mají cítit, že ten jejich podíl je významný. Řeknu k tomu opět jeden příběh. Když byla ve středověku stavěna nějaká katedrála, tak se ptali tři kameníků: Co tady děláš? A ten první řekl: Vždyť přece vidíš, co dělám, otesávám kameny. A ten druhý řekl: Já si tady vydělávám pro sebe a pro svoji rodinu na živobytí. A ten třetí řekl: Já stavím velkou katedrálu. Všichni tři dělají stejnou práci. Ale ten první měl pocit, že dělá poměrně neužitečnou práci, že dělá to, co musí – otesává kameny. Ten druhý v tom viděl osobní nutnost, osobní prospěch – vydělával si na živobytí. Ale ten třetí to posuzoval tak, že se podílí na velkém cíli, na velkém úkolu. A je si vědom toho, že bez jeho podílu by se ta katedrála nevybudovala. To mu dodává také motivaci a radost z práce.

A tady jsou opět příklady různých definic rozvoje školy. Rozvoj školy jako úsilí těch, kteří se na škole podílejí. Učit se práci a životu ve škole. Toto učení systematicky, cílevědomě a nepřetržitě zlepšovat. Samozřejmě, že ke všem těmto sloům by se dalo říci mnoho, ale je velmi důležité si uvědomit, kdo jsou ti, kteří se na škole podílejí. Když nám jde o trvalý, dlouhodobý rozvoj školy, tak musíme mezi ty, kteří se na škole podílejí, zahrnout také další osoby, nejen tedy učitele, ale také žáky a žákyň, rodiče, a také okolí školy, prostředí, ve kterém škola je.

Tedy to, co je zde na tomto obrázku prezentace, s tím se setkáte i v různých učebnicích a příručkách o rozvoji školy, to je takový hlavní proud v Německu a Rakousku, který se týká rozvoje škol. A vždycky při rozvoji škol jde o to, uvést do souvislosti a do souladu tyto tři skupiny problémů. Tedy rozvoj školy není pouze rozvoj vyučování, protože rozvoj vyučování vždycky taky předpokládá vývoj u učitelů, to znamená, že je třeba je na to připravit a oni musí být také ochotni vytvářet nové koncepty učení, přijmout tyto změny. A vždycky je důležité, abychom školu brali jako celek, jako celou organizaci. Protože vždycky je zapotřebí i rámcových podmínek pro to, abychom mohli vytvořit mezioborové učení, tam, kde se propojují jednotlivé předměty. A také je zde důležitá otázka, jaké je těžiště našich snah, k čemu chceme učitele dále vzdělávat. Změna školy, rozvoj školy, začal především tam, kde o to stáli tamní učitelé. A tyto iniciativy byly brány jako základ dalšího vzdělávání učitelů. Ale nebylo to organizováno tak, že by učitelé se dostavili někam přes nějakou vzdálenost na nějaké místo, kde by se to vzdělávání uskutečnilo, ale tam kde se vyskytlo určité téma pro učitele a učitelky konkrétní školy, tak tam na tu školu přicházeli referenti a ti lidé, kteří měli to vzdělání na starosti, přímo do té školy, takže mohli hovořit s učiteli na té konkrétní škole. A to mělo velkou výhodu, protože když vyjede jeden učitel na nějaké školení nebo na nějaké vzdělávání, dobře, tak si řekne, tam jsem získal nové myšlenky, to je báječné, já to budu dělat se svojí třídou. Ale to je málo. Když ti referenti se dostaví přímo na tu školu, tak se informace dostanou hned k celému týmu učitelů a učitelek, takže ti všichni si řeknou: Tohle, je něco, na čem bychom chtěli pracovat, a to je vždycky výhodnější.

Já bych se k těm jednotlivým třem okruhům nechtěl už blíže vyjadřovat, ale podíváme se dále na souvislosti. Chtěl bych ještě něco dodat k organizaci. Rozhodně pod tím termínem organizace bychom si neměli zúženě představovat byrokracii. V moderním pojetí organizace se tím míní celistvý pojem, celistvý termín. Škola je zde chápána jako sociální systém, kde se setkávají jednotlivé skupiny a všechno, co je spojuje.

Poslední obrázek prezentace nám ukazuje takový okruh, lépe řečeno celou spirálu toho, co představuje rozvoj školy, jaký je to proces. Když něco takového představuji, tak vidíme, že je to takový ideál, ale ve v realitě, skutečnosti, vždycky někde začneme, někde se zapojíme. Ale vždycky je zapotřebí se zamyslet nad tím, co je potřeba k tomu, aby se něco zlepšilo, aby se škola zlepšila. Takže je velmi důležité si uvědomit, kde vlastně jsme, kde se nacházíme, kde stojíme. Ale také je třeba se ptát, co zásadně chceme, jaká je naše vize, jaká je naše představa. Jestliže máme na konkrétní škole konkrétní také představu, jako jsou naše vize, jak si představujeme naši školu jako lepší školu, tak také lépe stanovíme své cíle, protože tyto cíle jsou nějak orientovány. Pokud stanovíme cíle, další otázka bude, jak je uskutečníme. Pod tím termínem uskutečňovat, realizovat cíle, si jistě představíme také všechno to, co se nazývá projekt management nebo podobně jak se nazývají tyto snahy realizace cílů. Školy jsou někdy velmi iniciativní, velmi aktivní, velmi pilní, vytvoří spoustu projektů a teď pracují na tom, aby se zrealizovaly tyto projekty, a už zase mají nový projekt a už jej zase realizují. Ale ono je někdy třeba se někdy zastavit a říct si, k čemu to má sloužit, co to má znamenat, jaký je ten hlavní cíl. A v tomto okamžiku je třeba se zastavit a zamyslet se. A je třeba se zamyslet se nad tím, to co teď děláme, je to dobré pro ten náš cíl, pro cíl naší školy? A tomu se říká evaluace, vyhodnocení. Evaluace to je v současné době velice aktuální a velice důležitý pojem. U nás se neustále musí všechno vyhodnocovat, všechno podléhá evaluaci, pořád. Můžeme říci, že evaluace je v současné době alespoň u nás nový rituál. A je zapotřebí si uvědomit, že evaluace je vlastně jenom jednou součástí celého toho procesu rozvoje školy, že to nemůže být jenom evaluace sama o sobě, vždycky je zapotřebí se zamyslet nad tím, jestli opravdu slouží cíli, jestli odpovídá. Jestliže evaluaci nezapojíme do celého systému rozvoje, pak se nám stane, že to bude považováno jenom za něco zbytečného, co přichází shora, že to lidi frustruje, znejistí je to, že vůbec neví, proč to dělají, k čemu to má sloužit, ale je zapotřebí to zahrnout do celého systému rozvoje.

Existují různé formy jak externí tak interní evaluace. A já vám teď představím jeden příklad vnitřní evaluace. Tedy je to vlastní vyhodnocování, vlastní evaluace na škole. Ale zvenku je tato evaluace podporována. A to je program, který nabízíme jako středisko, centrum pro rozvoj škol na Církevní pedagogické vysoké škole. Školy mohou požadovat tento program, mohou si ho vyžádat, objednat. Tento projekt vznikl v Bavorsku a my jsme ho převzali pro Rakousko. A to právě vyplynulo z jedné společné akce s tou iniciativou Škola-člověk-hodnoty. My jsme pozvali toho člověka, který vytvořil ten program jako referenta, aby nám o tom udělal přednášku. A došlo nám, že to je přesně to, co odpovídá tomu našemu pojetí toho našeho projektu Škola-člověk-hodnoty. A to už souviselo přímo s titulem s názvem této nabídky, a sice Rozvoj školy orientovaný na vnímání a hodnoty. To vnímání, to slovo, to v sobě zahrnuje otázku, jak vidí učitelé, žáci i rodiče naši školu. Hodnoty to je vlastně otázka postojů, jaké postoje mají učitelé, žáci, rodiče. Ale je v tom obsažen také pohled na dobrou školu, tak jak jsme poznali, jak má být škola dobrá, v čem má být dobrá. Toto je vědecká práce Dr. Klause Wilda, který tento model vytvořil. Během několika let to vyzkoušel nejdříve na několika a potom na stále více školách a ověřil si ho. Zpracovával přitom a vycházel z angloamerického modelu, který už byl provozován třicet let a přepracoval ho na německé podmínky. Zamýšlel se nad tím, jak pracovat na konkrétní škole, aby se tím naplnily také potřeby té konkrétní školy. Vytvořil takový model dotazů a dotazníků jednotlivých škol. A to je založeno na velmi jednoduchém principu. Tedy jaké je vnímání školy, jak vidíme naši školu, a sice tu naši konkrétní školu tak jaká zrovna teď je. A jaké jsou naše představy o ideální škole. A když budeme srovnávat tyto dva pohledy, tak objevíme, že v něčem je soulad, něco odpovídá, ale někde jsou velké rozdíly. Tedy je to určité rozpětí, určité i napětí, buď to méně nebo více. A ti lidé, kteří se podílejí na škole, ti zúčastnění, si mohou říci, jestliže budeme popisovat naši školu, jak vypadá, a jestliže si představíme ideální školu, kterou bychom chtěli, jak může vypadat, tak tam může být kilometrový rozdíl mezi těmito dvěma představami. Kdo by nechtěl se přiblížit těm svým představám. Ale může také nastat také jiný případ, a sice že ta představa o ideální škole se může téměř ztotožňovat s tou konkrétní školou, že to může být velmi blízko, ty rozdíly mohou být velmi malé. A ti lidé si zase řeknou: Hurá, tady můžeme být hrdí na to, jakou školu máme. Ale když jsme na něco hrdí, tak možná ta naše snaha se upře ještě na to, abychom mohli být hrdí na všechno nebo na více věcí než, kterých jsme už dosáhli. Tedy napětí mezi reálnou školou a mezi ideální školou. Ale vždycky to vychází z názorů lidí, kteří jsou na té konkrétní škole, nejsou to posouzení odněkud zvenku nebo shora. Ale to je velmi dobré z hlediska motivace, protože ti, kteří se na té škole podílejí, mají daleko větší motivaci, když vidí, že to jsou jejich postřehy, jejich názory a jejich představy, co se má zlepšit, ta motivace je daleko větší než kdyby jim to někdo určil. Ten konkrétní postup je potom takový, že se vytvářejí dotazníky. Ty vypadají konkrétně takto. Normální dotazník má 88 otázek, 44 otázek je na konkrétní školu jaká je a 44 otázek se týká ideální školy. Ale školy si tam mohou přidat ještě vlastní otázky. Pak je to ještě větší dotazník. A to vyhodnocení těch dotazníků probíhá podle běžného schématu evaluace. To je tedy ten proces celého tohoto systému. Tedy nejdříve škola projevívá svůj zájem. My u nás máme tým moderátorů a moderátorek, takže nejdříve dojde k takovému předběžnému rozhovoru, k debatě, s vedením školy a s malým okruhem zaměstnanců. A jestliže ten malý tým řekne: ano, tohle by se nám hodilo, na tom bychom se chtěli podílet, na tom bychom chtěli spolupracovat, pak tedy ten moderátor přijde do školy a setká se tam s velkým týmem zaměstnanců, prezentuje, představí učitelům celý koncept a pak učitelé hlasují, oni si to musí odhlasovat. Chceme se do toho projektu zapojit nebo ne, chceme to nebo ne. To je strašně důležité, protože kdyby jenom jim to někdo přikázal, nebo kdyby to měli dělat jenom proto, že to chce někdo zvenku, tak by ta motivace nikdy nebyla taková jako když se pro to rozhodnou sami, že to chtějí. A to už je prvním krokem k rozvoji školy z hlediska komunikace a společné práce, týmové práce. Protože když dojde k tomu odsouhlasení a schválení toho projektu, tak se moderátor nebo moderátorka a vedení školy vzdálí, protože je nesmírně důležité, aby se ti učitelé domluvili sami mezi sebou, aby u toho nebylo ani vedení ani moderátor, a oni aby si mezi sebou také vyřkali, proč to chtějí a proč ne, a co udělají, když to většina bude chtít a menšina to nebude chtít, jak se na tom budou podílet, prostě tohle všechno si musí prodebatovat učitelé mezi sebou ještě dříve než se pro ten projekt rozhodne celá škola. Vždyť rozvoj školy je komunikace. Jestliže hlasuje celý učitelův sbor pro ten projekt, pak je možné hned vyplňovat dotazníky. Anonymně. To celé se pošle na institut do Norimberku, institut pro vyhodnocování škol, a tam na to mají software a techniku, která zpracovává ty dotazníky. Zhruba po osmi týdnech dojde k dalšímu setkání a představí se tam výsledky. To pak vypadá takto, v tabulkovém přehledu. Jsou tam dvě křivky, jedna křivka pro ideální školu, jedna pro skutečnou školu. A to jsou průměrné hodnoty, když se zvažují všechny názory učitelů. A pak tedy k jednotlivým otázkám. Tyto výsledky se pak reflektují ve skupinové práci. A oni si třeba řeknou tento bod je pro nás velmi důležitý, třeba komunikace vedení školy, ředitele školy, a učitelů, a mohou se zamýšlet přímo nad tím konkrétním bodem. A mohou přemýšlet také o tom, co se v tom dá dělat. Pak se tyto názory, tyto myšlenky, představí, tedy názory všech, a potom jednotliví členové sboru přidělují body a tím vzniká určitý druh akčního programu, tedy to, co považujeme za úplně za nejdůležitější ze všech těch otázek, na tom začneme pracovat nejdříve. A pak třeba si řeknou tento bod je také důležitý, ale nemůžeme na něm pracovat hned, protože k tomu potřebujeme třeba ještě rodiče nebo zřizovatele školy nebo podobně, takže ten třeba odloží nebo ho posunou v tom pořadí dál. A naším úkolem jako moderátorů je, abychom pomohli v té škole něčemu na nohy, abychom pomohli k tomu, aby něco nového vzniklo. A pak už je zcela na sebeurčení té školy, tedy sama škola rozhoduje o tom, jakým způsobem chtějí spolupracovat dále, jestli chtějí náš další pomoc, nebo jak by si to představovali. My jim nabízíme poradenství, ale to je na nich také, jestli ho využijí. Ale nikdo nemůže zakázat té škole, když se učitelé rozhodnou ne, my nechceme dělat nic, my chceme zůstat při starém, to je jejich právo. Ono v praxi to ale vypadá tak, že v tom systému přeměny škol žádná škola nezůstane úplně ušetřena. Když ta škola nemá vlastní iniciativu ke změně, tak většinou ty podněty pro změnu přijdou odněkud zvenku, vždycky přijde někdo, kdo se snaží tu školu přesvědčit, že by se měla v něčem změnit. Právě tímto nástrojem školy orientované na vnímání a hodnoty, tímto systémem je jednodušší s tou změnou začít, je to takový určitý podnět k tomu, aby se ty změny uskutečnily tam, kde se ti lidé měnit chtějí. Takže po nějaké době se ty dotazníky opakují. Za rok nebo za dva roky je možné vytvořit novou tabulku porovnat si, v čem už se ta škola změnila, co je jiné. Tento model má funkci zrcadla. Tedy škola si může nastavit sama zrcadlo, může se sama podívat, jak je na tom pomocí určitého systému. Toto se dá dělat jak s učiteli, dát jim tedy dát jim nějaký dotazník toho směru, ale je možné také pokračovat s žáky a s rodiči, těm je zase ten dotazník přizpůsoben.

A teď ještě jednou ke spirále rozvoje školy. Tady je vyznačena trochu jinak. Vidíte tady nástroje rozvoje školy orientovaného na vnímání a hodnoty, a ty úkoly se týkají jednotlivých bodů této spirály. Tedy vychází se z toho, kde stojíme, jak to vypadá u nás. A je možné to také použít pro evaluaci. Protože evaluace se zase ptá, kde jsme, kde stojíme, co nám přinesly dosavadní kroky. A jak to má pokračovat dál. Tedy evaluace, která je ale zakotvena do určitého okruhu. A evaluace, která je vztažena přímo na to, co na škole děláme. Takže je to evaluace, která ctí co děláme a ctí také tu situaci školy.

Mohu vám doporučit tyto dvě webové stránky. Tato první webová adresa www.wwse.kphvie.at je naše středisko na vysoké škole, tam jsou bližší informace ohledně projektu, tam také představujeme tým našich moderátorů a moderátorek. V současné době je to 15 lidí. Ta druhá webová stránka www.wwse-moderation.de, to je zase centrum vyhodnocování a rozvoj škol v Norimberku, tam pracuje Dr. Klaus Wild, který celý ten projekt vymyslel a je našim partnerem.

Děkuji.

Prof. Maňák:

Já se vždy hlásím první do diskuze, aby se to trochu rozproudilo. Nemám ani tak dotaz jako spíše dojem z toho, co jsme slyšeli. Tak dovoluji, aby zde promluvil člověk, který ve školních službách aktivně odpracoval 60 let. Zaznělo zde velmi mnoho podnětných nápadů, které by šly ve školách skutečně realizovat, já bych zdůraznil jednu věc, že je potřeba se soustředit na to nejdůležitější. Vidím to z pohledu člověka, který v posledních letech pracoval v centru pedagogického výzkumu a zabývali jsme se v posledních dobách problematikou kurikula. Domnívám se, že právě náplň, obsah toho, s čím se žáci ve škole seznámí je nejdůležitější, protože stále přetrvává nesmírné množství narůstajících informací. S těmi informacemi, jak ukazují výzkumy VISA – zejména v Německu, jak na to reagovali, neumějí žáci pracovat. To je jeden závěr, k němuž jsme došli, že na toto je třeba se soustředit. Neustále jsou požadavky, aby se do škol vnášely nové předměty a naposledy také, aby se zavedly právní nauky, protože učitelé jsou žáky ohrožováni, aby se uměli před soudy bránit atd. Ale chybí právě důraz na to, o čem tento seminář jednal tzn. důraz na humanitní hodnoty. To je potřeba dát do kurikula moderní školy. To potvrzují všechny analýzy nejvýznamnějších filosofů světa. Neděje se tak. Ale to je jenom jedna stránka věci. Tou druhou stránkou věci je realizovat, jak říkal pan děkan: rozvíjet a zvládat jej. To je ten úkol, před který jsme postaveni. A to je také výsledek našich několikaletých výzkumů problematiky kurikula.

Prof. Smékal:

Vážení přátelé, když dovolíte, já řeknu jen několik poznámek. Úvodem bych chtěl říct, že když jsem byl pozván na tuto konferenci, tak jsem netušil, že dostávám obrovskou příhrávkou Boží, protože je to zcela v souladu s tím, že jsem byl vtažen ministerstvem školství do programu centra občanského vzdělávání, které vzniklo při Masarykově univerzitě 1. dubna a které se postupně konstituuje a tvoří se tím lidí – já bych tam měl mít na starosti evaluaci, protože to má být centrum primárně vzdělávací, rozvíjející dovednosti učitelů a pracovníků s dětmi. Myslím si, že tato nabídka, kterou jsme slyšeli od přednášejících je naprosto kompatibilní s tím, o čem jsme půl roku na setkáních na ministerstvu školství uvažovali, když jsme připravovali program centra občanského vzdělávání. Jsem proto nesmírně vděčný, že to takto koresponduje s tím, co v nejbližších dnech vnesu do konkretizace našich programů. Také mě potěšilo to, co doplnil pan profesor Jožka Maňák; mám pocit, že naše škola příliš přeceňuje didaktiku nad výchovou. Právě centrum občanského vzdělávání by mělo rozvíjet v učitelích, vychovatelích a pracovnících s dětmi a mládeží tyto dovednosti: vychovávat, působit, to nejde pouze vykládáním o morálce. Účastnil jsem se rovněž na ministerstvu školství několika jednání o přípravě zavedení etické výchovy do škol, rovněž výchovy nikoli jenom vyučováním, že můžeme zlikvidovat všechno, když budeme děti seznamovat jen s různými kodexy morálky a když nebudeme zužitkovat situaci (třeba o přestávkách ve třídě, na školních výletech...) rozvíjet to, čemu se říká sociální perspektiva, čili schopnost uvažovat o důsledcích svého jednání pro druhé. To si myslím, že zde rovněž zaznělo, to čemu se ve všech tradicích světa od buddhismu po křesťanství říká: „poznávej, co číns“ – uvědomovat si důsledky svého jednání a toto, kdybychom dokázali dostat do vědomí a rozhodování našich dětí a mládeže, svět může být zachráněn.

XY:

K té poslední přednášce, jak tam zaznělo podobenství o katedrále, o zaměření komodit? pedagogů – existují nějaké výzkumy, jestli je možné nebo co se předává, když v tom pedagogickém sboru je každý zaměřený individuálně, jeden staví katedrálu, druhý ...

Odpověď přednášejícího:

K tomu existují výzkumy, ale tak detailně je neznám, nejsem schopen o nich hovořit, ale existuje také praxe, jak je možné s tím zacházet. To se týká organizačního poradenství a poradenství rozvoje a sice nazývá se to „management konfliktu“ nebo řízení vedení konfliktu tzn., že komunikace musí být utvářena tak, aby bylo možné prohodit a aby bylo také možno z nich vyvodit důsledky, zpracovat je. Jedním z důležitých prvků konfliktu např. moderace je to, že se tam podílí, má tam účast externí moderátor. Tedy musí to být někdo z venku, kdo nemá žádný konkrétní zájem v tom konfliktu, ten, kdo nemůže být na jedné nebo druhé straně, kdo se na tom konfliktu sám osobně nepodílí. Takovýto moderátor musí mít samozřejmě dobré znalosti. Musí mít znalosti o charakteru konfliktu, musí mít také znalosti o dynamice sociálních systémů, tedy pokud tam dojde k napětí, jak s ním zacházet. A musí mít samozřejmě také velkou citlivost, musí mít vnímavost, musí umět naslouchat potřebám lidí, kteří jsou v tom konfliktu zapojeni. Musí umět vést rozhovor, vést ho tak, aby si zúčastnění lidé mohli také naslouchat, musí tomu dát prostor. Rozhodně je třeba si uvědomit, že je to otázka procesu toho rozvoje, že to nelze vyřešit jednorázově za hodinu, za dvě. Je třeba mít na paměti, že škola není nějaký výjimečný případ. Vždyť přece rozdílné názory, pohledy, cíle a také konflikty, k tomu dochází všude tam, kde žijí lidé, ve všech sférách. A vždycky je třeba se ptát: chceme ty konflikty jen zakrývat, nějak zamlžit, vytěsnit anebo se jim chceme opravdu vážně věnovat. Možná, že by mě moji kolegové ještě doplnili:

Kolegyně Suzane:

Pokud máme velké sbory, velké skupiny učitelů, tak zkušenost ukazuje, že to není tak, ani to nemůže být tak, aby všichni pracovali se stejným nasazením v té první linii. Důležité je, aby se vytvořila skupina, která pracuje na dalším rozvoji. Tedy velká skupina, která nese ten projekt, ale vždycky se najde nějaká malá skupina, která řekne, že to nechcejí. Pak je na tom moderátorovi, aby přesvědčil velkou skupinu, aby je považovali za kritické přátele – aby se je snažili zapojit jako kritiky do toho řešení. Děkuji.

XY:

Já jsem si všimla v tom prvním referátu, že jsme slyšeli hodně o duchovních a náboženských hodnotách v životě školy. V tom druhém nám byla představena metoda sebeevaluace školy a zazněla tam věta, že tyto dvě věci spolu souvisí, ale možná nebylo úplně jasné, jak spolu souvisí. Moje otázka tedy zní: jak může tato metoda sebeevaluace postihnout právě duchovní hodnoty, které někde ve škole se také odehrávají v tom životě?

Odpověď přednášejícího:

Ta metoda se jmenuje „rozvoj školy orientovaný na vnímání a hodnoty“. Nejedná se tedy o řešení nějakého technického problému, ale jde o to, aby si škola uvědomila, jaké nosné hodnoty v její škole mají fungovat, podle čeho se mají orientovat. Školy jsou zvyklé vytěšňovat, potírat nebo nevšímát si rozdíly v hodnotách, které na jejich školách se mohou vyskytovat anebo to řeší tak, že je personalizují, že je to spojené s konkrétními osobami. Například problémy se často zametají pod koberec. Všechno, co se zamete pod koberec bobtná a bobtná a to, co bobtná, vydává zvlášť nebezpečné jevy. Ta naše otázka zní: jak můžeme z této rozdílnosti hodnot vytvořit výhodu, vytvořit něco produktivního. Ale jak mohu posoudit hodnoty, které sám nesdílím? Anebo jak bych objevil souvislost různých hodnot, u kterých nemám přímý podíl? Vždycky to musí být pod pohledem humánní dobrá škola, lidská škola. A to se týká také náboženských hodnot, se kterými mají školy největší problémy. To je velmi zraňující pro lidi, kteří jsou nábožensky orientovaní. A škola, která zraňuje, zraňuje také lidskou důstojnost. Ale mohou být i jiné oblasti, kde škola může zraňovat. Takže takovýto systém, o němž jsme slyšeli, může napomáhat k tomu, že ve škole mohou být ctění, vážení lidé, kteří se na ni podílejí a to se týká také učitelů. Ale učitelé nesmí zapomínat na tu svoji odlišnost, různorodost a musí si být vědomi toho, že to je právě to cenné, co na učitelích je. Pokud je člověk vnímán ve své odlišnosti a je uznáván, je ctěn, pak to též bude dělat vůči druhým. Tím získá škola také na průraznosti, na síle. Tedy škola získá schopnost stát se dobrou humánní školou.

Zdenka Marková Lenzová

Chtěla byt navázat na paní doktorku, když hovořila o hodnotách, kdy jsem se ocitla na opačném břehu a to jako matka a dostal se mi do rukou dotazník podobný tomu, o čem zde bylo hovořeno. Byl to jakýsi výstup vnímání resp. škola to prezentovala, že tedy to bude vnímání mě jako rodiče. Byla tam bodová škála, myslím od jedné do sedmi, do osmi a já jsem následně pochopila, když jsem dotazník chtěla opravdu poctivě vyplnit, že dotazník je zpracován zřejmě nějakou agenturou, jíž se výsledky vrátí avšak tyto výsledky půjdou mimo školu. Jako by ta škola se na něco ptala, avšak výstupy vůbec nešly skrze školu, šly mimo ni. Byly tam otázky právě na hodnoty a myslím si, že by to pro školu určitě bylo cenné. Chtěla bych se tedy zeptat: co by mělo být tím prvotním impulsem, aby do té školy s tím, co jsme tady slyšeli, bylo možné vůbec přijít? Kdo by to měl rozkvívat? Učitel, který něco načerpá a chtěl by to do svého sboru přenést? Nejprve to projednat s kolegy a hledat tam spřízněné duše a s nimi hledat společně? Nebo zajít za ředitelem? Nebo kdo? Kdo má být tím impulsem?

Odpověď přednášejícího:

Všechno je možné. Ale nikdy nic nejde bez vedení školy. Například máme tu zkušenost, že jedna učitelka viděla tu naši nabídku nebo se o tom učitel dozví přes své známé a že to přinese do školy a vypráví tam o tom. Avšak může se to podařit jen tehdy, když s tím vedení školy souhlasí. Ale zase když s tím souhlasí jenom vedení, tak se to nemůže dělat proti vůli učitelů. Také se nám stalo, že nám telefonoval ředitel školy a říkal, že kolegyně na sousední škole je tím tak nadšená, že bych to chtěl také poznat – řekněte mi o tom něco. Takže velice často bývá ten impuls od vedení školy. Ale to, co často vnímám, ať už dá impuls vedení školy nebo některý učitel, často bývá hlavní otázka: my nevíme, jak dál, ať už ten impuls dá kdokoli. Chtěli bychom školu nějak rozvíjet, nevíme jak. Bez této potřeby, ať už impuls dá kdokoli, tak se nepodaří vůbec nic. Ten pocit potřeby je tam podstatný.

Dr. Gulová:

Myslím si, že to odpolední sezení by mělo řešit nejenom školu ale i žáky. Školu netvoří jenom učitelé nebo vedení, přece těmi nejdůležitějšími jsou žáci. Tady ještě nepadlo slovo žák. A to já jako pedagog i jako matka to tady musím říct, protože ta potřeba musí jít od rodičů, učitelů a od žáků, jedině potom se škola může rozvíjet. Jinak to bude snaha třeba učitelů, ale nepřijmou to rodiče ani žáci. Takže toto by mělo být, myslím si, náplní ve škole.

Prof. Maňák:

Já bych ještě doplnil to, co Marie říkala, že stejně tak bychom měli uvažovat o rodičích. Absolvoval jsem několik výcviků v zahraničí, které byly založeny na principech adlerovské individuální psychologie a psycholožka z Malty, z malého ostrovního státu, kde zřejmě to bylo snadněji realizovatelné, mi vykládala, že zavedla na Maltě to, že ministerstvo školství umožnilo, aby učitelé společně s rodiči byli vzdělávání v tom, jak společným způsobem uvažovat o dětech. Já jsem ji na to říkal: doufám, že to povede ke snížení kriminality. Moje žena byla vloni na Maltě, toto bylo asi před patnácti lety, a zjistila, že je tam téměř nulová kriminalita mládeže. Tudíž ten efekt, že najednou rodiče a učitelé vidí děti stejným pohledem a ten pohled může být inspirován tím, co jsme zde slyšeli, měl by být inspirován i tím důrazem na duchovní hodnoty, může vést i v našem státě, byť by to bylo obtížněji realizovatelné, i ke snížení negativních sociálních jevů nebo rizikového chování

děti a mládeže. To je podle mého soudu vážná výzva pro ministerstvo školství, a jestliže se nyní klade důraz na tzv. komunitní školy u nás, tak tyto školy by to mohli krásně realizovat. Zavést pro rodiče nejenom formální rodičovská sdružení, kde se řekne: zlobí, má takové a takové známky, ale kde by se rodiče s učiteli ocitli na stejné lodi. Ještě mám jednu poznámku. Ve třicátých letech vzniklo ve Francii filosofické hnutí, kterému se říká personalismus. Do češtiny byla přeložena kolem r. 32 kniha jednoho z vůdčích osobností tohoto hnutí Emanuela Moniéra „Manifest personalismu aneb místo pro člověka“. Ta kniha je dodnes úchvatná, Moniér tam říká: má-li být škola světonázorově neutrální, nemůže vést k určitému konkrétnímu stanovisku, ale může vychovávat ke kritériím rozlišování. Zjistí u, že ani současní vysokoškoláci nemají kritéria rozlišování. Jestliže za komunismu jsme měli obrazně řečeno jedny šaty nebo dvoje šaty a dnes máme garderoby plné šatů a nikdo nás neučí, co si máme pro jakou příležitost vzít. Když to převedeme do duchovní nebo psychosociální oblasti, tak neznáme kritéria rozlišování. I toto je výzva, která zde zazněla jako naznačení odpovědi a je to dobré.

Vojtová, vyučující na zdejší fakultě:

Chtěla bych podtrhnout význam těch žáků. Realizovala jsem výzkum přes dva tisíce žáků na základních školách a průměrné hodnocení vlastní důležitosti, vlastního hodnocení ve škole vyšlo v negativních konotacích. Myslím si, že je to velká ostuda, když se žáci ve školách vnímají jako nedůležitý prvek výchovně-vzdělávacího procesu. Byly tam tři otázky z pětaticeti a vyšly nejhůř.

Dr. Muchová:

My jsme měli podobný výzkum, jak učitelé vnímají žáka nebo co by chtěl, aby žák splňoval a vyděsilo nás, že má mít pomůcky a má být čistý. To byly první dvě nejdůležitější věci, co učitelé chtějí od žáka.

Vojtová:

Já jsem ale řekla reakci na pana prof. Smejkalu, protože já jsem žáky podle postojů rozdělovala na problémové v chování, na ambivalentní a žáky s dobrými postoji ke škole. A i ti dobří hodnotili vlastní důležitost v té negativní části hodnocení. Což je hodně velké zklamání.

Dr. Suzane:

Pro mě je nesmírně důležité, abych zdůraznila to, že ti žáci musí vždycky stát ve středu, musí být uprostřed našich zájmů. Snad to bylo i trochu naznačeno. I když jsme se o nich tolik nezmiňovali, celý ten rozvoj, který chceme ve škole uskutečnit, se dělá kvůli žákům, dělá se pro ně. Hned na dalším místě je podpora rodičů, tedy směřuje k podpoře rodičů. Já už jsem pracovala s několika školami a nejdůležitější téma vždy bylo, jak spolu se sebou navzájem zacházíme. Tzn. učitelé mezi sebou, pak vztah učitelé a žáci, jak mluvíme se žáky a také s rodiči. Jak by se nám mohlo podařit nějaké zlepšení. To je vždy hlavní téma a já osobně ho považuju za nesmírně důležité. Tedy dostat se k tomu, abychom vzájemně zacházeli jeden s druhým s úctou, s respektem, abychom ocenili toho druhého.

Kolega přednášející:

Když jsem vysílal studenty do škol, oni pokládali jednu otázku: Jaké formy uznání vůči žákům se realizují na této škole, vůči tomu, co není orientováno na výkon, jaké uznání poskytujete žákům na této škole? Úmyslně jsem se ptal na formu uznání, nikoli na oblibu protože ta může být rozdílná. Jak je strukturálně zakotveno uznání, respekt vůči mladým lidem na této škole, tak, aby to nebylo přímo spojeno s jejich výkonností.

XY:

Ze všech příspěvků zde jsem vnímala, že středem pozornosti je žák a rozhodně bych nechtěla, aby to vyznělo nějak jinak. Spíše mě zajímá, jestli v rámci té evaluace využíváte názorů žáků. Pracuji v oblasti speciální pedagogiky a sama jsem se i ocitla v pozici postiženého člověka a musela jsem řešit situace, které člověk nezprostředkuje. Tím jsem schopná je lépe zprostředkovat studentům a stejně tak, my nejsme schopni si zprostředkovat názory žáků, proto je potřebujeme znát – z důvodu rozvoje školy.

Dr. Havel:

Já jsem chtěl vrátit tu diskuzi směrem k dětem a to se stalo.

Dr. Gulová:

Chtěla bych ještě reagovat na kolegyni, která hovořila o pozici matky. Myslím si, že mám určitou zkušenost v tomto úhlu jako dobrou, že i z pozice rodiče nejlépe přes rodičovské sdružení při škole, pokud získáte více lidí nebo občanského sdružení při škole se některé věci mohou měnit. Ale chce to správného člověka a nabídnout svou pomoc v oblasti, v níž máte pocit, že jsou v ní nějaké rezervy, jakoby to tam zažhnout klidně i z pozice rodiče, občana a mělo by to tak být. Nebát se konfrontace nebo prvotního odmítnutí. .. Chtěli byste se ještě někdo na něco zeptat nebo se o něco podělit?

XY:

Chtěla bych poděkovat za pěkné přednášky. Jsem studentkou křesťanské výchovy a proto mě zaujala první přednáška. Pokusím se parafrázovat větu: rozvoj školy závisí na tom, jak jsou vnímány náboženské a kulturní rozdíly jako zdroje; v tomto bloku zazněla otázka: ptát se, do jaké míry reflektuje průběh školního roku náboženskou rozdílnost. Chtěla bych vás požádat o rozvedení této otázky a příp. nějakého praktického příkladu či modelu z vašeho prostředí na školách.

Odpověď přednášejícího:

Ty příklady jsou samozřejmě závislé na konkrétní situaci té které školy. Např. v Rakousku mají všechny uznávané náboženské společnosti zákonem umožněno pořádat školní bohoslužby. A také je zde právo na náboženská cvičení nebo rekolekce. Tyto akce sice nepořádá škola, ale jestli žáci se chtějí takové akce zúčastnit, mají právo na uvolnění z výuky. Považuji to za důležité. Je dobré, že bohoslužba není akcí školy. Vídeň je samozřejmě městem náboženské plurality. Výuka konfesního náboženství probíhá ve dvanácti různých formách. Jsou školy, kde je šedesát procent dětí ortodoxních. Zase jsou školy, kde je šedesát procent muslimů mezi dětmi. Myslím si, že tento systém, který byl zaveden v Norsku v devadesátých letech je velmi důležitý. Dítě se musí cítit ve škole být respektováno a mít určité uznání pouze tehdy, jestliže na škole má respekt i to, co je pro to dítě důležité. Různé náboženské akce nebo slavnosti často bývají předmětem rodiny nebo společnosti, v níž dítě žije, zůstává však otázkou, jak to respektovat ve škole. Norsko k tomu ve svém projektu říká: jenom informovat o průběhu těch slavností je příliš málo. Zároveň ale není dobré tato slavnosti a akce pořádat ve škole. A teď jde o to, aby škola našla nějakou zlatou střední cestu, aby toho nebylo ani málo ani moc. Učitel může formulovat: nehovořit o tom, co je pro dítě důležité, tyto školní osnovy považují za špatné. Pořádal jsem včera seminář, kde jsme hovořili právě o těchto otázkách a jedna ortodoxní studentka mi řekla: já už nemám ve škole co zkoumat a co nového se dozvědět, protože tam není ortodoxní vyučování náboženství. Na škole ortodoxní děti samozřejmě jsou. A teď je otázkou, jak ukazuje škola respekt vůči ortodoxním dětem. Já sám jsem měl židovského spolužáka, který sice v sobotu chodil do školy, ale nikdy tam nepsal. Takže učitelé nikdy v sobotu nedávali písemky nebo písemná cvičení. Pro nikoho, to nebyla vůbec otázka do diskuze, všem bylo naprosto jasné, že tak je to dobře. Mnohé školy jsou zděšeny z toho, že mají čtrnáct církví a náboženských společností, které jsou uznávány zákonem a říkají: ještě to tak. Zdá se jim to příliš mnoho. Já jim na to říkám: konečně objevíte bohatství své školy, bohatství rozmanitosti na vaší škole a objevíte děti, které tam skutečně máte. A druhá věc je tato. Ve Vídni se často organizují interreligiózní, mezináboženské slavnosti, protože se považujeme všichni za jedno město, za jedno společenství. Já bych spíše byl proto, co bych nazval pohostinností tzn. že by jedna náboženská skupina pozvala druhou, aby se zúčastnila jejich slavností jako host. Možná, že by se tím vylepšilo něco vzájemně. To znamená, že by se difference, rozdíly nezrušily, ale vzájemně bychom se mohli podílet.

Dr. Gulová:

Vidím, že před našimi pedagogy je spousta úkolů. Vzpomněla jsem si na jednu příhodu z loňského roku, kterou prožívala moje dcera ve škole. Probírali vznik světa a paní učitelka řekla, že člověk vznikl z opice. Moje dcera se přihlásila a řekla, že si myslí, že to tak cítí, že člověka stvořil Bůh. Tak co je správné? Správné je, že člověk vznikl z opice, ty si můžeš myslet, že svět stvořil Bůh, ale když budeme psát písečku, tak tam napíšeš pravdu. Ona řekla, co je to pravda? No přece, že člověk vznikl z opice. Dcera přišla za mnou a věc řešila. Musíme s tím pracovat. Další příklad: dcera je v páté třídě, kde je 23 dětí, z toho dvě divné věřící. Dostávají to od spolužáků pocítit. Vy jste ty věřící, vy jste divné. Spolužáci si neberou servítky, když to pojmenovávají. Takto bychom mohli vzít jedno téma vedle druhého.

Dr. Muchová:

Malou připomínku. Všimla jsem si v loni velké novinářské akce Mladá fronta dnes v rámci akce „studenti čtou a píšou noviny“ – položila 25. tisícům středoškolských studentů otázku, jak je to s náboženstvím v České republice. Sami novináři, žurnalisté, kteří tu anketu vypsalí, byli zaskočeni předsudečností středoškolských studentů v ČR vůči náboženství. Před chvílí zde zazněla otázka: jak je tedy zde možná multikulturalita, když vše stojí na názoru učitelky? Myslím si, že problém má hlubší rozměr, že mladí lidé „s vaničkou vylili i dítě“, že náboženství má v sobě ohromný pozitivní potenciál, který skutečně může pomoci i nevěřícímu člověku proto, aby zvažoval význam svého života. Proto ale, aby mohl zvažovat význam svého života, musí brát vážně názor toho druhého a proto tahle iniciativa. Hledat formy, jak to udělat, protože ta realita opravdu není dobrá. Nezoufejme, rámcové vzdělávací programy v rámci multikulturní výchovy na dvou místech zmiňují jako obsah pod pojmem etnicita také náboženské minority. Myslím si, že problém mnoha škol je v tom, že oni neví, jak se toho ujmout. Jak to zkrátka udělat, vždyť nemají žádný model, žádný mistr. Když nabídneme projekty, tak možná se toho řada škol chytne. Odpoledne možná uvidíme, zda ten evaluační program je jednou z těch cest nebo třeba pro Čechy až tak není. Musíme se našich hostů více ptát, více si porozumět. A třeba najdeme spoustu jiných možností, jak na to.

XY:

A v čem přesně tedy spočívá ta předsudečnost středoškolských studentů? To by mě opravdu zajímalo. Domnívám se, že pouze shrnutí některá obecně platná fakta.

Odpověď dr. Muchové:

Zpracovala jsem obsahovou analýzu na to téma, z té analýzy mi vyšlo, že studenti opakovali jakoby školení v marxismu-leninismu. Analýza by měla časem vyjít v časopise Univerzum, alespoň ve zkrácené formě a tam se to budete moci dočíst. Já bych to však nyní vrátila k diskuzi směrem na naše hosty.

Prof. Maňák:

Mám zde z řady výzkumů mládeže syntézu, je z více výzkumů, ze kterých vyplývá, že je možno mladé lidi od 12-18 let rozdělit do minimálně pěti skupin podle procent, které vyjadřují základní postoj k hodnotovým orientacím. Mladí lidé zaměřeni na výkon a osobní úspěch: 25%, mladí lidé zaměřeni na vztahy a společnosti: 20%, mladí lidé zaměřeni na zdravý životní styl a ochranu přírody: 15%, pohodáři a konformisté: 30% - ti půjdou s těmi, kdo jim nabídnou dobrý program a ztroskotanci: 10%. Tato statistika ukazuje, jak probouzet hodnotové orientace. Na provokativní otázku kolegy bych možná řekl, že tragédie české tradice je, že stále klademe velký důraz na náboženství jako na ideologii, už menší důraz na náboženství jako světový názor a úplně nejmenší důraz na náboženství jako na osobní duchovní kulturu. A právě náboženství, kde by bylo mladým lidem ukazováno, že to je vlastně duševní hygiena – tak jak se umývají, čistí zuby, tak by si měli čistit svou duši. To málo zdůrazňujeme.

XY:

Já považuji náboženství za běžnou složku života, ani ne tak jako přesvědčení víry, ale spíše co se týče hodnot a spoustu věcí, které se nás týkají, ať chceme nebo ne. Jak mám ale přesvědčit žáky, kolegy učitele, rodiče, aby respektovali různorodost náboženské koexistence, když to není obsahem žádné učebnice, jak mám navázat na multikulturní složku? Na prvním stupni jsem se nesetkala se žádným materiálem, který by byl pro děti přijatelný.

Eva Muroňová:

Teď jsme si dobře nakročili už k pracovnímu odpolední. Již jsme překročili čas, tak aby nám zbyly síly na to naše. Vnímám, že již se hezky začalo diskutovat, pracovat, vyvozovat z toho něco pro svou konkrétní praxi. O to půjde zejména v odpoledním programu. Jsem ráda, že to zde už zaznívá, že dokážeme to propřemýšlet v té své situaci, která je naprosto jiná, mnohem složitější. Ilustrují se nám zde děti, kteří jsou věřící utiskovanou menšinou a ze své rodičovské praxe mám zkušenost, že se objevil učitel, věřící, skrytým způsobem manipulativní vůči dětem; když mi přišla dcera s tím, že učitel je divný, člověk se najednou ocitl jakoby na druhé straně. Vemte si z tohoto, že to vše činí naši situaci mnohem komplikovanější, ale dostali jsme nějakou inspiraci, nějaký základ a můžeme se tomu věnovat celé odpoledne. Srdečně vás zde zvou, až se posilníte, a budeme hovořit a naplňovat prostor něčím konkrétním.

Přednášející host:

Velmi špatné by bylo u těchto otázek vyřídit je tím, že se pouze na ně nějak odpoví. Lepší je vnímat je, a společně přemýšlet, jak je řešit nebo co v této věci dále dělat.

r. Gulová:

Tímto bychom ukončili dopolední blok. Budeme pokračovat odpoledne diskuzí, vy jste dostali úkol rozdělit se do diskuzních týmů, ale uvidíme, kolik jich bude. Pokud to bude možné, sejdem se tady o půl druhé – v půl třetí, rozdělíme se do tří skupin, pokud zůstaneme v tomto počtu, nemusí nás být šest a pokračovali bychom hodinu a půl až dvě v pracovních skupinkách. Prodiskutujeme témata, po té by byla přestávka, aby moderátoři ze skupin stačili zpracovat, k čemu jsme došli a zhruba kolem páté bychom se ještě sešli znovu v těchto prostorách a řekli bychom si, co dál s tím vším, co dnes bylo řečeno, co nás zajímá i v té praktické úrovni. Velmi nás zaujal program evaluace, jak by se to dalo naklonovat u nás, zda je zde někdo ze školy, která by měla zájem se do toho přihlásit – vyzkoušeli bychom si něco pilotního. Nakonec si řekneme, co a jak dál. Ještě jednu důležitou věc: máme už webové stránky. Vy, co jste se zapsali a přihlásili, tak bychom vás obeslali. Na tyto webové stránky budeme umisťovat informace, co a jak dál. Ze strany studentů zazněla prosba, zda by na nich mohly být i příspěvky našich přednášejících hostů. Pro tuto chvíli všem děkujeme a přejeme dobrou chuť.